

ŽIVOT

KULTURNĚ SOCIÁLNÍ ČASOPIS

MAREC • BŘEZEN • MARZEC • ČÍSLO 3 1974

ROČNÍK 17 cena 1 zl

Ej, ruža, ruža

Ej, ruža, ruža
červena ruža
netreba tebe,
dzievča,
tot ročok muža.

Ej, lena, lena,
zelená lena
jaka z mojej
fajriročky
prekrasna žena.

Slovenská ľudová pieseň

STÁLE AKTUÁLNE INICIATÍVY

Od každého z nás záleží, aby Poľsko silne a ľudia žili blahobytnejšie. Toto heslo realizujú v praxi veľké kolektívy v závodoch, realizujú roľníci socialistického sektora a súkromne hospodáriaci roľníci. Vďaka tomuto celonárodnému úsiliu o pretemu o program VI. zjazdu strany dosiahli sme v rekordnom čase veľké výsledky. Pred nami sú perspektívy ďalšieho urýchľovania ekonomickeho rozvoja krajiny a badateľného zlepšovania hmotných podmienok spoločnosti.

Avašak v každej obci v krajine je ešte veľa otázok na vybavenie, otázok zdanivo nepatrých, ale predsa dôležitých. Tradične píše sa o nich na prahu jari. Minulý rok, realizujúc nariadenie predsedu Rady ministrov, urobilo sa veľa, aby okolo nás bolo čisto a pekne. Mnohé mestá, sídliská a dedinky zmenili svoj výzor a môžu byť vzorom pre iných. V peknom a upravenom prostredí sa prijemnejšie žije. Má to mimoriadny význam najmä v turistických oblastiach, príslušuje hosťov, a šíri dobré meno o okolí a kultúre jeho obyvateľov.

Charakteristický pre minuloročné poriadkové činy, bol ich spoločenský charakter. Pomocou náradia, ktoré je v dispozícii obecných a okresných úradov, obyvatelia spoločne vykonali veľa prác. Tieto práce sú dôležitým príspevkom do pokladnice celoštátnych výsledkov. Ani jednotliví občania nešetrili sily, aby ich obydli a najbližšie okolie vyzerali pekne a svedčili o všeobecnej kultúre ich života.

Spomínajúc minulý rok, mali by sme čerpať z dobrých skúseností v oblasti skrášľovania našej krajiny. Totiž aj tento rok musíme dôsledne realizovať tieto spoločenské nevyhnutné a stále aktuálne úlohy. Všetky iniciatívy v tomto smere sú cenné a administratívne orgány počítajú s aktívitorom občanov, s ich angažovanosťou. Na Spiši a Orave, v Laskom a Belchatowskom okrese, teda tam, kde žijú naši krajania, spozorovali sme a zaznamenali na stránkach Života pokrok v tejto oblasti. Ale môžeme sa uspokojiť s doterajšími výsledkami? Každý bude súhlasí s tým, že sa dá ešte veľa urobiť a že ešte existujú nedostatky. Napríklad všade môžeme vysadiť viac stromov a krov, preveriť protipoziarné náradie. Možno a treba gospodovským okom si pozrieť zvonku svoj dvor, či snad netreba opraviť strechu alebo odkvapovú rúru, odstrániť poškrabánu a opadnutú omietku, skontrolovať zabezpečenie studne atď. Je to aj vo vlastnom záujme každého občana, lebo dobre vieme, že od deravej strechy ničí sa celý dom alebo hospodárska stavba a podobne nedostatok omietky hrozí celej stene. Aj cestičky vedúce k obydliam od hlavnej cesty by mali byť upravené, rovné a vždy čisté. Samozrejme ženy sa postarajú o kvetiny pred domom.

Dôležitou otázkou, ktorá si však vyžaduje činnosť širšieho kolektívu a pomoc administratívnych orgánov, je stále aktuálna otázka vodovodov. Prosipievajú tomu predsa geologické podmienky na Spiši a Orave. Aj kanalizácia v podobe jednoduchých odtokových kanálov pôsobí v prospech všeobecnej kultúry a uľahčuje domáce práce. Predstaviteľ oddelenia architektúry, ktorý v súčasnosti pracuje v každom obecnom úrade, má v tejto oblasti potrebnú dokumentáciu, ktorú by mal sprístupňovať roľníkom a vôbec propagovať všetko, čo svedčí o modernosti a čo skrášľuje okolie, v ktorom žijeme.

Miestne orgány majú povinnosť podporovať všetky iniciatívy, prítom nie len ich schvávať, ale aj konkrétnu pomáhať náradím a materiálmi. Na tomto poli veľa môžu urobiť iniciatívy rôznych spoločenských organizácií, teda aj našej KSČaS v Poľsku. Píšu o tejto dôležitej otázke očakávame listy čitateľov, ktorí by chceli na stránkach našho časopisu predstaviť svoje názory a konkrétnu návrhy.

V jubilejnom roku 30. výročia PLR nech je všade krásne a čisto. Každé naše úsilie má pri tejto príležitosti dvojnásobnú hodnotu.

**OBÁLKU SPRACOVALA: HELENA IVIČICOVÁ-KUTKOVÁ
SNÍMKA: ARCHÍV**

XIII. PLÉNUM ÚV PZRS

15. februára t.r. konalo sa vo Varšave XIII. plénum Ústredného výboru Poľskej zjednotenej robotníckej strany. Predmetom zasadania, ktorému predsedal prvý tajomník UV PZRS Edward Gierek, boli ideovo-výchovné úlohy strany v oslavách 30. výročia Poľskej ľudovej republiky.

Rokovaní pléna zúčastnili sa aj pozvaní straneckí činitelia ideologickeho frontu.

Plénum schválilo uznesenie, v ktorom o. i. čítame: „Ústredný výbor vyzýva všetky inštitúcie a stranecké organizácie, aby v opere tí o tézy Ústredného výboru PZRS rozvinuli širokú ideovo-výchovnú a politicko-propagánu činnosť, ktorej cieľom je upevnenie socialistického uvedomenia spoločnosti, prehľbenie morálno-politickej jednoty nášho národa a zvýšenie spoločensko-pracovnej

aktivity všetkých pracujúcich v prospech socialistického rozvoja našej vlasti.“

O úlohach vyplývajúcich z uznesení UV PZRS pre organizačné zložky, aktivistov a všetkých členov Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku, napišeme v budúcom čísle.

Ústredný výbor zvolil za tajomníkov UV PZRS — WINCENTYHO KRAŠKA, JÓZEFA PIŃKOWSKÉHO A ANDRZEJA WERBLA-

NA.

NÁVSTEVA A. CASAROLIHO

Na pozvání ministra zahraničných vecí PLR Stefana Olszowského dle v Poľsku na oficiálnu návštěvě tajomník Rady pro veřejné církve Agostino Casaroli. Rozhovory v ministerstvu zahraničních vecí a v Úřadě pro otázky vyznání probíhaly v otevřeném a srdečném ovzduší, v souladu s duchem návštěvy ministra S. Olszowského u papeže Pavla VI. v listopadu minulého roku. Obě strany projevily živý zájem o otázku konsolidace procesu zmírňování napětí ve světě. Zevrubně byly projednávány zvláště otázky týkající se situace vyznání v Poľsku a normalizace vztahů mezi státem a církví. Vláda PLR potvrdila ochotu pokračovat v dalších rozgovorech s Apoštolskou stolicí a polským episkopátem. Apoštolská stolice projevila zájem o další dialog s vládou PLR a vyslovila své přesvědčení o užitčnosti vzájemných styků mezi státem a církví.

ZPRÁVA OHS

Organizace Hospodárské spolupráce a rozvoje, jejímž členy je 24 kapitalistických států, uveřejnila zprávu z níž vyplývá, že v minulém roce zvýšení cen v členských zemích překročilo průměrně 10 procent. Rekordní inflace byla zaznamenána v Řecku (30,6 proc. zvýšení cen). V Japonsku vzrostly ceny o 19,1 proc., ve Finsku o 15,5 proc., v Anglii o 10,5 proc., v USA o 8,8 proc. a ve Francii o 8,5 proc. Nejméně stoupely ceny v NSR (7,9 proc.), ve Švédsku (7,5 proc.) a Lucembursku (6,2 proc.).

HOSPODÁRSKÁ PORADA

Pries 600 stranických hospodárských funkcionárov projednávalo na celoštátni poradie nejlepšiu a nejúčinnějšiu metodu realizace letošných hospodárských úkolov. M. vystoupili Edward Gierek a Piotr Jaroszewicz. Prvni tajomník UV PSDS zdôraznil, že hlavním úkolem v roce 1974 je udržet vysokou hospodárskou dynamičnosť. Na tom závisí ďalší společenský pokrok a zlepšení životných podmínek pracujúcich. Je nutno určiť potrebné, společensky zdůvodněné životní minimum; budoucí společenské podnikání musí byt jasné vědecky zdůvodněno. „V podstatě směrujeme k tomu, aby nejnižší mzda ve státe činila polovinu mzdy průmerné. Po posledních rozhodnutiach to není nikterak odlehly cil“.

JUBILEJNÉ ZÁVÄZKY

Zo dňa na deň rastie v celom Poľsku počet záväzkov, ktoré prihlasujú závody a roľníci na počest 30. výročia Života

dového Poľska. Jubilejné výrobné a spoločenské činy sú všeobecnou manifesiáciou pracujúcich miest a vidieka na podporu programu hospodárskeho rozvoja a zlepšovania životných podmienok spoločnosti. V ďalších číslach Života budeme informovať o záväzkoch prihlásovaných v oblastiach, kde pôsobí naša organizácia KSČaS a o priebehu ich realizácie.

PATNÁCTY BREZEN

Patnáctý březen roku 1939, den okupace Československa hitlerovským Německem, je dnes už dosta vzdálenou minulosť. Jestli si neblahé výročí patnáctého března přesně připomínáme, je to jen proto, že má československý lid dosud v paměti nacistickou agresi, koncentrační tábory. Třetí říše a milióny obětí fašismu, ale také proto, že teprve 35. výročí tohoto dne probíhá v jiné situaci. Teprve nedávná smlouva o vzájemných vztazích medi NSR a ČSSR umožňuje zahájit novou etapu ve vzájemných vztazích. Tato smlouva, podepsaná v Praze 11. prosince 1973 je významnou součástí úsilí socialistických států o vytvoření systému kolektivní bezpečnosti v Evropě, který by umožnil žít zemím s rozdílným společenským zřízením v míru v dobrém sousedství.

ČESKÉ UMĚlecké

Na březen roku 1974 připadá dvaaté páté výročí existence a pôsobení Československého kulturního střediska ve Varšavě. V těchto dvaceti letech Československé kulturní středisko mnoho vykonalo pro seznámení naši společnosti s výsledky dosaženými socialistickým Československem a pro sbližení našich bratrských zemí a národů.

Zaznamenáváme na stránkách „Života“ toto zaokrouhlené výročí našich přátel a současně uveřejňujeme materiál ze zajímavé výstavy, nedávno exponované v Československém kulturním středisku ve Varšavě.

Výstavu uměleckých výrobků z litého železa zahájil ředitel Cs. kulturního střediska ve Varšavě s. B. Nekolný. Na snímku ukazuje krásnou plochou misu z litého železa.

Národní Technické muzeum v Praze (ul. Kostelní 42) je objektom hodným zájmu všech čech, kteří se zajímají o techniku a její historii. A koho z nás nezajímá, zvláště má-li umělecký ráz. Nepočítaje výstavy v zahraničí, muzeum, o němž se hovoří, zprístupňuje své bohaté sbírky během jednoho roku téměř půl milionu čítajícím zástupům nadšenců techniky. Nedávno jsme měli příležitost obdivovat ve Varšavě v Československém kulturním středisku výstavu českých uměleckých odlitků, jejíž expozici připravil inž. Zdenek Rasl. Tato výstava byla zajímavá a reprezentativní, bylo zde shromážděno zhruba na dvě stě exponátů, z nichž většina pocházela z první poloviny 19. století. Vystavená díla — drobné figurky, dekorativní i užitné předměty, portréty, zahradní sochy, náhrobní kříže a bižuterie ještě jednou potvrdily vysokou technickou i uměleckou úroveň českého litého železa a pověstnou starou tradici českých sléváren.

Při této příležitosti nás inž. Z. Rasl informoval o celé řadě zajímavých věcí ze slévárenství. Umělecké lití železa

ve střední Evropě se začalo rozvíjet již počátkem 16. století. Tehdy odlevali bronzu mělo již tradici starou tři tisíce let. Kvalita litiny nebyla zvláště užitné předměty, a to reliéfní desky kamenů a krbů. Později se odlevaly kuchařské i kupecké hmoždiře s jednoduchými reliéfy a rokem výroby i další náčini. Potom, již v 18. století, byla z litiny vyráběna ozdobná kamna, pamětní a náhrobní desky.

Rozkvět uměleckého zpracovávání litiny nastal v prvním desetiletí 19. století. Nápaditost a dovednost českých sléváčů se nejvýrazněji uplatnila za napoleonských válek, když byl nedostatek barevných kovů; dokázali, že i obyčejný, levné lité železo může v uměleckém řemesle směle soupeřit s ušlechtilými kovy. Jejich největším úspěchem byla především všeobecně známá empírová bižuterie z litého železa.

K nejdůležitějším českým výrobcům umělecky zpracovaných odlitků patřily slévárny v Brdech. Proslulé byly také hořovické slévárny hraběte Vrbny a křivoklátská huť knížete

TOLERANCE V POLSKU

Kdykoliv pišeme v Životě o minulosti zelovských Čechů, podotýkáme, že uprchli ze své vlasti před náboženským pronásledováním a právě v Polsku nalezli bezpečný azyl a jejich přesvědčení tolerance. V článku Marka Jaworského, který uveřejňujeme (výňatky), si čtenáři mohou přečíst o jednom z nejvýznamnějších výročí v dějinách boje za toleranci v Polsku.

Před čtyřmi sty léty šlechta, shromážděná na konvokačním sněmu ve Varšavě, tzv. varšavské konfederaci, schválila usnesení zaručující bezpodmínečné a věčné příměří mezi vyznavači různých náboženských vyznání.

Od té doby jak katolíci, tak i jinověrci si měli být před zákonem rovní. Všichni věřící, nezávisle na vyznání, měli právo na stejnou ochranu státu a svobodu svědomí a víry se měla stát všeobecně platnou zásadou. V žádné zemi na světě nenalezla tehdy idea všeobecné náboženské tolerance tak významného a oficiálního uznání, jako v Polsku.

V 16. stol. a v první polovině 17. století bylo Polsko skutečným „azylem heretiků“ z celého světa. Z Francie, Německa, Holandska, Itálie, Anglie, Skotska, Irska, Čech přicházely zástupy exulantů, pro něž bylo Polsko jediným bezpečným útočištěm, skýtajícím jim pohostinství a ochranu.

Prof. Jerzy Tazbir píše: „Polsko bylo tou neobyčejnou zemí, v níž protestanti nacházeli azyl a ochranu před pronásledováním katolické reakce.“

Dělo se to v dobách krutých a dlouhých náboženských válek mezi evropskými státy. Ve Francii země nasáklá krví tisíců hugenotů vražděných katolíky a v Anglii královna Marie, „Marie krvavá“, bez ohledu na své katolické svědomí odsuzovala k smrti stovky protestantských mučedníků.

Polská tolerance 16. století nebyla jevem výjimečným ani překvapujícím: v naší tradici se od pradávna setkáváme s myšlenkami národnostní, kulturní i politické snášenlivosti. Cizinci vždy byli vítáni a srdečně přijímáni. Proto také houfně prodlévali na královských a knížecích dvorech a často bývali vysokými státními hodnostáři.

I v Polsku, dokonce v období největší tolerance, se odehrávaly ostré náboženské a politické třenice. Avšak zbraní zde nebyla katova sekyra ani neplály mučednické hranice, ani nezasahovalo vojsko. U nás se bojovalo argumentací a bohatli nejenom tiskaři, ale i celá polská kultura.

Bыло tomu tak nejenom proto, že naše země byla tehdy působištěm největších myslitelů Evropy — od Socyna až po Komenského — ale také proto, že i ti nejzurivější nepřátelé tolerance jí trochu, chtě nechtě, nasáklí. Fanatický jezuita Piotr Skarga sice svolával hromy a blesky na náboženskou snášenlivost, již povážoval za největší polský hřich, avšak současně psal „zlí kaciři, ale sousedé a bratři dobrí, s nimi v jedné vlasti pojí lásku“.

Přímo nevidaná byla snášenlivost národnostní: celá šlechta, ať již to byli Poláci, Litevci nebo Rusini, bez ohledu na jazyk a vyznání, měla stejná práva i privilegia.

Tolerance prospěla Polsku, Polsko prospělo toleranci; ideologie Polských bratří, zrozená v této době, byla rozhodně jedním z ideových zdrojů osvícenského hnutí v Evropě.

V Polsku se za toleranci bojovalo vždy na jedné frontě: katolická církev jako neústupný nepřítel svobody svědomí proti zastáncům tolerance, menšinovým vyznáním a těm světským funkcionářům státní moci, kteří správně pochopili, co je zájmem Polska jako státu a zájmem společnosti jako demokratického tábora. Myšlenky tolerance nacházely slyšení nejenom v osvícenských kruzích, ale i ve vrstvách plebejských, a již za reformace zde bez potíží zapouštěly své kořeny.

S těmito historickými tradicemi náboženské snášenlivosti jsou spojena všechna pozdější pokrovská hnutí v naší zemi; její zásady nacházíme v mnoha státních dokumentech, v Prohlášení prozatímní národní vlády z povstání roku 1863, v první ústavě po získání samostatnosti v roce 1921. Plnou, nejdůslednější svobodu svědomí přinesla všem občanům po osvobození Polská lidová republika tím, že odloučila církev od státu a současně zaručila všem svobodu provádět náboženské úkony.

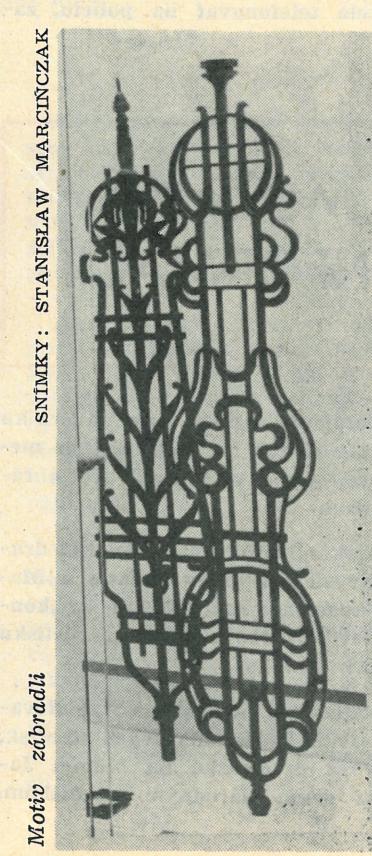
ODLITKY

Fürstenberka, které odlávaly umělecké předměty z litého železa již od 18. století. V pozdějším období prosly také slévárny u Dobříše, Rokycan a Plzně. Na Moravě pak slévárny v Blansku, Adamově, Frýdlantu a další.

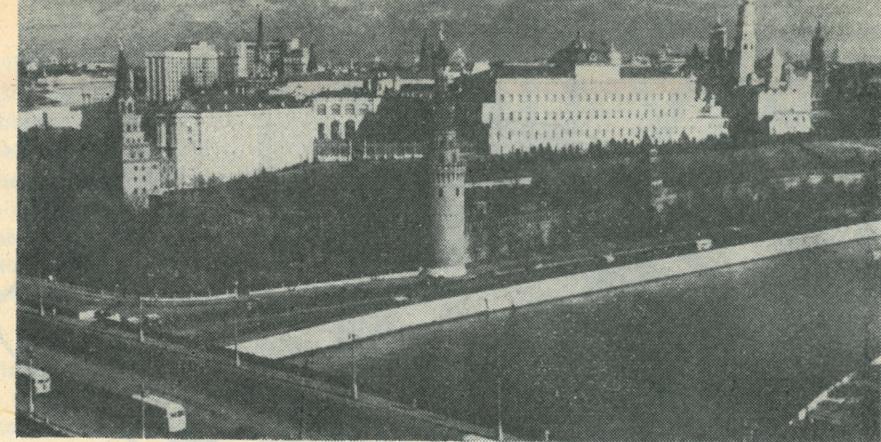
Koncem 19. století nastávala soumrak uměleckého lití železa. Ačkoliv později v období secese se jevily snahy vzkřídit toto umění (a pozorujeme je i dnes), dekorativní odlitky, reprezentující zajímavý druh umění, nevzbudily většího zájmu. Můžeme však mít naději, že někdy umělecké zpracování litého železa opět ožije a že se opět uplatní trpělivost, zručnost a nadání slevačů, kteří vyčarovali z tekoucího kovu vše, těšící lidské oko.

Výstava českých uměleckých výrobků z lititého železa, představená v Československém kulturním středisku ve Varšavě, připomnula společnosti i umělcům a remeslníkům možnosti této techniky. Výstava již byla exponována v Sofii a v nejbližší době navštíví Berlin. V Praze v roce 1972 měla také velký úspěch. Snad tedy nové umělecké odlitky, jejichž vzory budou čerpány ze starých tradic a vkusů, budeme moci opět koupit v obchodech, dnes přeplněných předměty z umělých hmot.

M. KASKIEWICZ

Motiv zábradlí

Pohled na Moskvu.

MICHAIL ŠOLOCHOV

ŽIJEME V ČUDESNEJ DOBE

Odpovedali sme do histórie rok, ktorý prejde do analóv zápasu sovietskeho ľudu za vybudovanie komunistickej spoločnosti, ako rok skvelých pracovných, tvorivých počinov. Žijeme v čudesnej dobe. Táto doba má neobyčajne rýchly a dlhý krok. Len pred sedemdesiatimi rokmi sa zrodilo slovo „bolševik“. Len pred päťdesiatimi rokmi zvíťazila naša revolúcia, prešlo iba niečo vyške polstoročia a kofko sa toho uskutočnilo. Nás život s jeho mnohostrannosťou, s jeho rytmom, s jeho ľudmi, s jeho ideami je ako vzácná pokladnica obdarujúca sovietskeho spisovateľa mimoriadnou hojnosťou tém, postáv, námetov. Aj nové výrazné diela, ktoré sa zrodili roku 1973 a získali si srdce čitateľa, svedčia o vernej službe spisovateľov sovietskemu ľudu. Literatúra sa ešte bližšie obrátila k javom súčasnosti, k hlbkovému skúmaniu najzávažnejších sociálno-politickej procesov, k hrdinovi súčasnosti — robotníkovi, kolchozníkovi, vedcovi pedagógovi, vojakovi. Zvlášť výrazne sa to prejavilo v próze aj poézii o pracujúcom človeku — v románoch a novelách Č. Ajmatova, V. Koženikova, V. Lipatova, v poémiach R. Gamzatova, v dielach mnohých mojich nadaných kolegov. V nich „technika“, „výroba“ aj „ľudia“ sa zlievajú vedno nie v sladkastej záplave dojatia, nie v kresťanskom vytržení, lež v pálčivom toku času, v boji a hľadacom človeka s vysokou morálkou a zmyslom pre povinnosť.

Dnes sovietsku robotnícku triedu tvorí 56 miliónov ľudí. Dve treťiny z nich sú ľudia priemyselnej práce. To je celá jedna krajina, mohutná tvorivá sila aj politická moc. A práve toto vedomie vedie nás všetkých — dejateľov mnohonárodnnej literatúry ZSSR — k ešte väčšej zadpovednosti a náročnosti voči našej tvorbe.

Celé stáročia bojovali pokrokoví myslitelia, spisovatelia, učenci proti dobyvačným vojnám, vystupovali na obranu mieru na celom svete. Tvorcovia skutočných duchovných hodnôt mali vždy životný záujem

na tom, aby sa pokladnica ľudstva ustavične obohacovala mierovými úspechmi každého národa, aby plody pokroku slúžili pre blaho človeka a nie na zničenie života na zemi...

Desať miliónov mladých mužov sa nevrátilo domov po prvej svetovej vojne. Dvadsať miliónov sa vrátilo ako invalidi. Po dvoch desaťročiach sa tragédia opakuje v ešte desivejších rozmeroch. Cenou 50 miliónov obetí bol vykúpený mier v boji s fašizmom. Tridsať päť miliónov zmrzačených. To sú cifry, ktorým sa udávajú počty obyvateľstva celých štátov.

Uplynuli už takmer tri desaťročia od skončenia druhej svetovej vojny, no ani jeden zdravo mysliaci človek nemôže dnes s presvedčením tvrdiť, že by ľudstvo nebolo uvrhnuté do ďalšej, pre záhubnej katastrofy, keby Sovietsky zväz nebol zlomil monopol na atómové zbrane, keby nebolo úsilie krajín socialistického tábora na obranu mieru a keby nimi podporované mierumilovné sily neboli rozhodnute bránili zajtrajšok generácií vstupujúcich do života.

Vznešené ciele a úlohy dejateľov kultúry všetkých národov na svete zavádzajú ich spojísť svoje úsilie na rozhodné akcie v zápase o vzájomné porozumenie, spoluprácu, v zápase o to, aby kultúra slúžila spravidlivej veci demokracie a pokroku, mieru a skutočnej slobody.

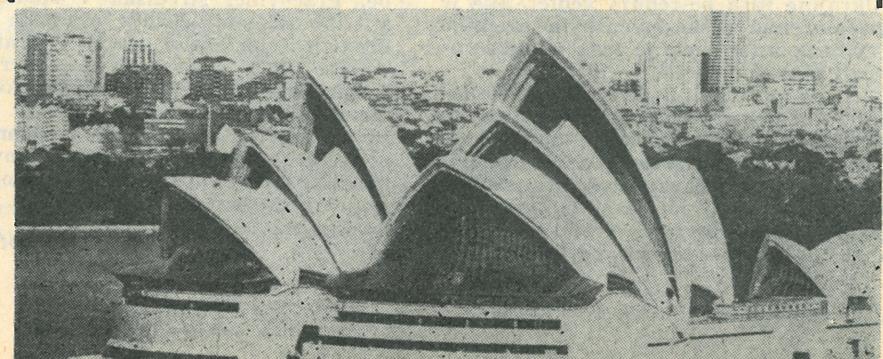
Sovietski spisovatelia, umelci, skladatelia, vsetci pracovníci nášho mnohonárodného umenia budú — ako vždy — stáť v radoch tých, pre ktorých je vec mieru to najhlavnejšie v živote.

Vzájomná výmena kultúrnych hodnôt a nie produkcia, ktorá v svojej podstate znamená hrozbu mierovému spolunažívaniu, sa musí stať vecou všetkých, ktorým je drahý mier na celom svete. So želaním šťastia, úspechov v novom 1974 roku všetkým národom zeme vyzývam ich, aby sa ešte tesnejšie zomkli v boji o budúcnosť našej planéty.

(APN)

NOVÁ OPERA V SYDNEY

Otvoria mesta Sydney si vydýchli. Po štrnástich rokoch sa stavenisko na morskom brehu premenilo na hotové dielo — obrovskú, supermodernú operu. Otvorenie opery bolo veľkou spoločenskou udalosťou, pricestovala dokonec anglická kráľovna. So stavbou opery boli tažkosti od samotného začiatku. Predstavy autora projektu, dánškeho architekta JóRNA Utzonu, boli dosť fantastické, preto projekt niekoľkokrát prepracovali. Teraz biele symboly morských vĺn, ktoré tvoria charakteristiku budovy, sú oveľa menšie než sa plánova-

STARÝ OTEC

ZIL RAZ ISTÝ PROFESOR HUDBY, ktorý mal ženu, dve dospelé dcéry, malého vnuka a mladú milenku. Tá milenka bola vlastne skôr jeho dôvernom priateľkou. Bolo to niečo ako platonická láska, ale nie celkom platonická. Najvýstížnejšie by bolo nazvať ju veľkou ctiteľkou a obdivovateľkou pána profesora. Profesor bol totiž ešte aj po päťdesiatke fesák. Chodil do parného kúpeľa a sauny, zásadne odmietal knedle a pivo, obrábal záhradu, kde pestoval zeleninu, a hral bedminton. Hriev mal ešte vždy ako lev a bruchu ako športovec. A keď sedel v garsónke u svojej najmilšej a vyhraloval jej na zobcovej flautie Debussyho, pripadal si ako Daphnis vedľa Chloe. Za nič na svete by sa však nebol priznal, že už má vnuka a žena ho zlomyselné oslovovalo dedko.

Ale chlúpa náhoda je zákerná, vždy striedne za rohom, a pošle človeku niekoho do cesty práve vtedy, keď to najmenej čaká. A tak sa raz stalo, že svokra vydať dcéry pána profesora pozvala celú jeho rodinu na nedelňajší obed. Mala to byť malá oslava menín vnúčika Petrika. Všetky ženy, čo tam boli, jednohlasne vyhlásili, že s Petrikom treba ísť pred obedom do parku a poriadne ho „prevetrať“. A tou úlohou poverili momentálne jedineho chlapa v rodine, starého otca profesora.

Staré mamky usadili vnúčika do športového kočíka a profesorovi povedali, aby o dvanásť bol doma, a po-kračovali v príprave plneného kurčaťa a pečených knedličiek.

Slávnostný obed mal byť až o hodinu a v parku bol taký velebný počasí ako v myсли pána profesora. Len vrabce sa klbcili na ozdobných kríkoch a malý Petrik sa s nimi zhováral rečou detí, ktoré začínajú rozprávať. Pánu profesorovi ani vo sне nemohlo prísť na um, že práve tu by sa mohol stretnúť so svojou mladou priateľkou a ctiteľkou. Ale, ako som už povedal, hlúpa náhoda je zákerná a vždy striehne za rohom.

Pán profesor zazrel svoju mladú priateľku ako kráča po chodníku, začínanú do piatej lekcie francúzštiny pre pokročilých. V momente sa mu podlomili kolena. Keby nebola stratila rozvahu, ešte by sa bol mohol zachrániť. Stačilo obrátiť kočík a rýchlo kráča opačným smerom alebo predstierať, že dievča nevidí. Mal ešte aj inú možnosť. Mohol predstierať radosť zo stretnutia a predstaviť jej Petrikovi ako diefa synovca Alfreda. Lenže pána profesora sa zmocnila panika, a tak sa zachoval ako zbabály vojak, ktorý sa znenazdania ocitne zoči-voči nepriateľovi. Nechal kočík na ceste, skočil do krovia a ani nemukol.

To sa však nedalo povedať o Petrikovi. Prestal obližovať krovové pracky na remienkoch, ktorími bol priprutný, a prestrašene kričal: „Dedo, dedo!“ Keď si uvedomil, že je celkom sám a dedo od neho odišiel, pustil sa do plácu a reval ako dobre živého diefa. Dievča, volalo sa Marta, bolo by muselo mať srdce z kameňa, aby sa jej nebol dotkol pláč opusteného diefa. Oslovovala ho nežnými mena-

mi, ako chrobáčik, slniečko, dávala mu kľúče, kabelku, náušnice, okuliare, učebnicu francúzštiny, ale o chvíli všetko letelo do piesku na ceste. Zbytočne čakala na záhadného deda, ktorého si diefa tak nástojivo žiadalo.

A v tom sa zrazu, nevedno odkiaľ, vynoril komický starý chlap v záhradníckej zástere a začal pred kočíkom poskakovat s hrabiami a ťukať obrovskými nožnicami. Dosiahol však iba to, že chlapča od strachu ešte väčším vrieskal. Záhradníka to urazilo a nahnevane povedal, že dnešné deti sú veľmi rozmažnané.

Potom príšla akási žena, pripomínanúca malú gufu, a snažila sa náučiť deku ihlice na pletenie. Ale nahnevane chlapča jej nimi skoro vyklalo oko a od zlosti bolo už celkom modré.

Potom išli okolo dve dievčatá so Švihadlami, sprievodca s kapsou, stará pani s kanvou na mlieko, mladá pani s pudlíkom a ešte dva začúbené páriky, traja penzisti a štyria bežci, ktorých v parku vyrúšili pri tréningu.

Keď sa od Marty dozvedeli, že pláčúce diefa je už aspoň pol hodiny samo na chodníku, jednomyslene vyhlásili, že len kravčia mať môže takto opustiť diefa. Iba skúsená stará pani s kanvou rozumela, čo diefa hovorí, a povedala, že ho tam najskôr nechal nesvedomity starý otec, ktorý určite slope niekde v krčme: „Viem o takých prípadoch, mohla by som o tom veľa rozprávať!“

Lahko si možno predstaviť, ako sa cítil pán profesor v kroví. Spociatku si myslie, že jeho ctiteľka sa iba letmo podívá na chutné diefa, pokojne pojde ďalej a bude sa učiť francúzske nepravidelné slovesa. Vôbec netušil, že jeho malý vnuk vyzval taký rozruch, neráhal s tým, že sa okolo neho zbehne tolko Ľudí, ktorí sa budú tak rozhorčovať. Jasne počul, ako roztrpčená starena navrhla, aby toho nesvedomitého starého otca vyhľadali, natreli smolu a potom pováfali v perí.

Zachytí aj hlasnú výzvu energického záhradníka, ktorý navrhol, aby všetci spoločne odviezli kočík s diefaom na policajnú strážnicu. Videl, ako sa Ľudia začínajú stavať do trojskupiny, bol vzrušený a zvedav sledoval Martu, ktorá odvážala už skoro zachrúpnutého Petrika. Ale skôr by sa bol podviedol podstúpiť desať stupňov indiánskeho mučenia, ako by bol vyliezol z krovia a priznal sa mladej priateľke, že je starým otcom toho opusteného krikľuňa. V určitej vzdialenosťi sa však opatrne zakrádal za sprievodom.

A čo si asi mysleli štyri ženy doma, keď hodinové ručičky už dôvno prekročili jednu hodinu, a starého otca s vnúčatkom nikde. Petrikova matka už dôvno presolila polievku s pečenými knedličkami slzami a jej mladšia sestra si vymyslala čoraz novšie dôkazy o tom, že v parku možno aj za bieleho dňa prísť o život. Svojkrážidostivo hľadala na maškry slávnostnej kuchyne a chvíľami zašomrala, že aj ona bola vydatá, ale jej muž nikdy nič takého neurobil. Iba profesorova žena mlčky stála pri otvorenom okne, lebo jej srdca sa zmocnilo neblahé tušenie.

Práve vo chvíli, keď mladšia sestra už chcela telefonovať na políciu, za-

čuli pláč diefa. Priskočili v oknu a zazreli nevyzývajú sprivedo.

V čele toho sprivedu akési dievča tislo kočík s uplakaným a už oplakávaným diefaom. Hneď za ním kráčal mladý policajt, potom smiešny starec v záhradníckej zástere, starena s kanvou, pani s pudlíkom, žena s pletením, dve dievčatá so Švihadlami a traja penzisti, ktorí boli na prechádzke. Všetci chceli ísť dosvedčiť, že kočík s revúcim deckom našli na chodníku v parku. Policajt im však prial, aby sa rozšli, na dosvedčenie vraj úplne stačí Marta s najdúchom na rukách.

Potom porovnal číslo domu s poznamkami, ktoré si narýchlo urobil, nevšimal si šomranie Ľudí a vysiel na prvé poschodie. Bol to mladý podpraporčík a bol spokojný sám so sebou už aj preto, že tak ľahko našiel byt matky opusteného diefa.

Keď priviezli diefa k nemu na strážnicu, ako naisto siahol do bočnej kapsy na kočíku, a vytiahol odtiaľ niekoľko lístkov z čistiarne, opravovne obuví a dážnikov. Skoro na všetkých bola adresa. Marta ho veľmi pochválila za jeho dôvtip a logiku. Neprezradil jej, že aj on má doma ročné diefa, detský kočík a manželku, ktorá tiež používa takú skryšu na uchovanie potvrdeniek.

Vystupoval hore schodmi a za ním kráčala Marta s Petrikom na rukách, netušiac, že kráča k bytu dcéry svojho ctiteľa. Policajt si v duchu pripravoval slová, ktoré zo seba vysype a ohúri nimi nesvedomitu matku, no nedostal sa ani k tomu, aby začal hovoriť. Z bytu sa nečakane vyhnulo niekoľko žien, ktoré Marte vytrhli Petrika z rúk, nadšene ho bozkávali, objimali, hladkali, prehŕňali sa mu vo vlasoch a kropili ho slzami.

Bol to taký dojímavý výjav, že políciat sa neopovážil ani opýtať, či diefa, čo sa zrazu smeje, skutočne patrí priebejknej mladej žene, ktorá si ho pripíala na hrud. Len jedna zo žien v tej trme-vrme zachovala vážnosť a spýtať sa policajta so skrytom výčítkovou:

„A môjho muža ste niekde nenašli?“

Pán profesor sa medzitým zakrádal bočnými uličkami, pasážami a priechodmi k dcérinmu bytu. Zdalo sa mu, že je vynhancom už najmenej tri dni, a nie tri hodiny. Lahko teda pochopíme, aký kameň mu spadol zo srdca, keď až na chodbu počul, ako za dvermi bytu Weinbergovcov výska malý Petrik. Hneď mal naporúdzti tucet výhovieriek, ako sa mu Petrik stratil. Keď zacengal, otvorila mu jeho žena a príse ne sa náhľa podívala. Ani sa nezachvel a pokojne zvolal hned v predizbe:

„Len si predstavte, kým som pomáhal slepej starene prejsť cez ulicu, ktosi mi odviezol Petrika na policiu.“

Je všeobecne známe, že čo sa raz vypovie, nedá sa stiahnuť späť. Pán profesor mohol hovoriť o čomkoľvek, len o policii sa nemal zmieniť, lebo zazrel stál v jedálni oproti mladému policajtovi a Marte. V izbe rozvonovala káva a orechová torta a Petrikova druhá stará mama vyzvala hostí, aby sa ponúkli, lebo to, že im našli Petrika, má väčšiu cenu ako všetko na svete. A vnuk medzitým prilezol k pánu profesorovi a šťastne zvolal: „Dedo!“

V. VONDRA

RADAR V SLUŽBÁCH METEO- ROLÓGIE

Ak chce meteorológ predpovedať počasie, musí mať k dispozícii čo najväčšie množstvo informácií. Československí meteorológovia sa napríklad nezaobídu bez údajov o počasí v Severnej Amerike, meteorológovia na Ukrajine zasa potrebujú vedieť, aké je počasie nad československým územím. Výmena informácií je teda v meteorológií zákonom.

Nové možnosti bude pre meteorológiu znamenať zavedenie jednotného systému meteorologických pozorovaní, zberu a výmeny informácií. Túto úlohu má zabezpečovať projekt, nazvaný Svetová služba počasia. Jej súčasťou je existencia štyroch svetových stredísk počasia — dvoch na severnej a

dvoch na južnej pologuli (Moskva, Washington, Nairobi, Melbourne). Údaje z národných stredísk budú zbierať teritoriálne telekomunikačné strediská, spracujú ich a vyšľú svetovým strediskám (Štatút telekomunikačného teritoriálneho strediska pre strednú Európu dostala Praha).

Pracovisko na Malom Javorníku, ktoré je začlenené do bratislavského Hydrometeorologickejho ústavu, je celoštátnym metodickým a školiacím pracoviskom a celoštátnym výskumným pracoviskom, orientovaným na rádiolokačnú meteorológiu. Podieľa sa na tvorbe predpovedí počasia, poskytuje informácie leteckej meteorológie a bratislavskej hydroprognóznej službe. Pracovníci strediska v spolupráci s Laboratóriom čistoty ovzdušia Hydrometeorologickejho ústavu v Bratislavve ako prvé skúšajú aj najmodernejší prostriedok súčasnej rádiolokačnej meteorológie — meteorologický laserový rádiolokátor. Jeho výrobcom je pražský Výskumný ústav oznamovacej techniky A.S. Popova a má pomôcť zisťovať znečistenia ovzdušia nad priemyselnými aglomeráciami.

MAJKA SMÍDOVÁ

MOZAÍKA INFORMÁCIÍ

Meteorológovia na Malom Javorníku využívajú dve z najmodernejších metód „vedy o počasií“: družicovú a rádiolokačnú.

Najneskôr hodinu od vysielania družice odvysielajú mapu počasia z Malého Javorníka najväčšiemu z konzumentov predpovedí počasia, letisku Bratislava-Ivanka.

V budúcnosti sa ráta s vybudovaním ďalších troch radarových stredísk, pričom sa pracovisko na Malom Javorníku stane národným strediskom,

budú sa v ňom zhromažďovať, vydávajú a spracúvať meteorologické informácie z celého územia ČSSR. Pre tieto účely v roku 1975 majú na Malom Javorníku odovzdať do pre-vádzky ďalšiu budovu.

Zatiaľ je taká prax, že každý štát si buduje vlastnú sieť meteorologických radarov, schopných s takmer stopercentnou efektívnosťou sledovať vývoj poveternostnej situácie na vzdialenosť 150 km. To, pravda, predpokladá na každých 300 km jeden radar. Ak by však jednotlivé krajinu užšie spolu-pracovali a navzájom pokrývali radarími územia, nemuseli by budovať plný počet vlastných meteorologických rádiolokačných stredísk. Preto je integrácia krajín RVHP aj v rádiolokačnej meteorológií nielen potrebná, ale pre všetky zúčastnené krajinu aj vzájomne výhodná.

M.S.

ACH, AKY PEKNÝ POŽIAR!

Frank Grayson sedel pri svojom písacom stole v kancelárii a pozeral sa cez oblok na obrovské vyblednuté písmená napísané na múre naproti. Bolo by treba premaľovať názov firmy čierstvou farbou. Vedel však, že k tomu nedôjde. Obchody viazli a podnik sa nachádzal v agónii.

Podnik založil pred pätnásťimi rokmi Grayson a jeho starý priateľ Ralph Keene. Zafato bojovali o jeho rozkvet, boli časy, keď sa už takmer vzdali a zrazu sa všetko zmenilo. Videli, ako továreň rastie a mohutne. Tak veľmi rástla, že Grayson si dovolil nájsť priateľku a zariadiť jej bytik. Keď o tom teraz premýšľal, na čele sa mu zjavili vrásy. Priateľka bola prepychom, ktorý zmizne spolu s podnikom.

„Prekliaty Wedburn,“ hovoril si, „prekliaty pažravý, nafúkaný Wedburn. Ralph a ja tu pätnásť rokov potíme krv, aby sme pozdvihli podnik a vtedy sa tu zjaví Horace Wedburn, kráľ dreva a akoby nič si otvorí jednu z filiálok svojho podniku a pije nám krv. A čoraz väčšmi sa rozšahuje ako nejaký rakovinový nádor...“

Grayson kopol do plechového koša na papier a udrel päštami na stenu. Pozrel sa na hodinky a zakliaľ. Pol siedmej a Ralph ešte netelefonoval. Doparoma, kde zostal trčať? Jeho spoločník nemal vo zvyku zmiznúť na celý deň bez toho, že by povedal, kam ide. Grayson zodvihol slúchadlo a vytocil číslo Ralphovho súkromného telefónu. Ozvala sa jeho žena.

— Haló, Claire, nevieš, kde je Ralph?

— Nie, Frank. Som veľmi znepokojená. Ani tebe netelefonoval?

— Zatiaľ nie. Ale neznepokojuj sa, možno odcestoval do Bristolu. Máme tam niečo vybaviť.

Zložil slúchadlo a vyšiel z kancelárie. Začínať sa zmrákať, ale hŕby dosák na dvore sa dali ešte dobre rozoznať. S clivým smútkom spomínať na časy, kedy tie hŕby siahali až po strechu. Ale to bolo predtým, ako sa tu zjavil Wedburn.

Nepokojne chodil hore-dolu po dvore. Bol sám. Zamestnanci odišli o piatej domov. Keď došiel až po ohradu na konci dvora, začul stonanie nejakého chlapa. Najprv sa nazdával, že sa ozýva zo samotného dvora, spoza niektoréj hŕby dosák. Dokonca rozmyšľal, či to nestoná jeho vedúci, William. Možno sa oneskoril a stihlo ho nejaké nešťastie. Stony boli tiché a Grayson musel chvíľku nehybne stáť, kým rozoznal, že sa ozývajú spoza plotu.

Neďaleko stál rebrík. Postavil ho medzi dve hŕby podlahových dosák a vyšiel po ňom hore. Keď sa pozrel dolu, zbadal na brehu kanála, ktorý tadiaľ pretekal, chlapa ležiaceho na chrbte. — Je mladý, — usúdil Grayson, hoci na tvári, vykrivenej od bolesti, sa dal ľahko rozoznať vek. Jeho sivý oblek bol celý zamazaný bahnom, sako mal rozopnuté a na košeli bolo vidno červenú škvru. Pri nohách mu ležala zelená kožená aktovka.

Zrazu Graysonovi svitlo. Popoludní počúval rozglasové správy: prepadli banku a zlodeji odnesli peniaze v zelenej koženej aktovke. Chlap tam dolu musel byť jeden zo zlodejov. Možno oklamal ostatných členov bandy a oni ho postrelili alebo zranili nožom, ale podarilo sa mu ujsť s peniazmi... Grayson uprel oči na aktovku. O akej ukradutej sume hovoril hlásateľ?

Postavil sa na hŕbu dosák, vytiahol za sebou rebrík, postavil ho na druhej strane plotu a zisiel dolu. Otvoril aktovku a ešte väčšmi vyvalil oči. Aktovka bola napcháť až po vrch zväzkami bankoviek rôznej ceny prepásanými páskami. Grayson ju po chvíľke rýchlo zavrel, akoby sa bál, že peniaze zmiznú. Päťdesiatisíce funtów! Spadli mu z neba práve vtedy, keď ich najviac potreboval. Opatrne sa poobzeral. Nikto neboli v dohľade. Stromy na druhom brehu kanála ho zakrývali a zakrývali aj vyhľad z domov, ktoré stáli za ním.

Chlapovo tiché stonanie umľklo, zrejme stratil priveľa krvi. „Chudák,“ pomysiel si Grayson a bez rozmýšľania ho zrazil z hrádne do kanála. Vzal aktovku, vylezol po rebríku a vrátil sa na dvor. Musí schovať peniaze až dovtedy, kým polícia nesratrá nádej, že ich nájde. Ale kam?

Stál nerozhodne vo svojej kancelárii. Do trezora ich nemohol dať, lebo Ralph mal od neho kľúče. Pozrel sa na stenu, ktorá oddelovala jeho kanceláriu od kancelárie sekretárky. Zrazu si spomenul, že táto stena obitá drevom bola vnútři dutá. Odskrutkoval jednu z dosák a uložil peniaze dnu. Priskrutoval dosku zasa na miesto, potom vyšiel na dvor, pohľadal niekoľko kameňov, vložil ich do aktovky a hodil ju do kanála.

V tú noc nemohol zaspáť. Havou sa mu mihalo rôzne myšlienky. Napokon predsa zadriemal. Niekoľko minút po tretej zacengal telefón a ženim lakový odpasili zvyšky spánku. Siahol po slúchadle. Začul Ralphov zachriplutý hlas.

— To som ja, Frank. Urobil som to. Veď vieš, kedysi sme sa o tom zhovárali. Veď sám vieš, že nás podnik... Počuješ, Frank?

— Počujem, — zavráčal Grayson. — Ale nekrič tak. Kde si bol celý deň?

— Vieš, našiel som človeka, akého sme potrebovali, — povedal. — Kúpil som od neho tú maličkost na... rozloženie požiaru. Nedá sa vobec odhaliť. Z poistovne toho veľa nevytiahneme, ale v každom prípade je to takto lepšie, ako o všetko príš, však? Frank, to si musíš pozrieť! Celý dvor i naše kancelárie sú v plameňoch! Ach, aký pekný požiar!

DOUGLAS BAKER
PREL.: I.L.

ČLOVĚK A ZVÍŘE

Potreboval jsem si nutne vydelať padesať zlatek, a tak jsem celkem s chutí prial nabídku, abych napsal niejaké humorné vyprávění. Hrozně mě však od této bohulibé činnosti zdržoval synáček, ktorý s celou kohortou svých kamarádov během dvaceti minut nejméně čtyřikrát zazvonil a vždycky něco potreboval: tu kolečkové brusle, tu zas napíti, jednou loudl zálohu na nedělní kapese, nakonec chtěl sklenici od zavařeniny, a to práv na housenky, které hodlal začít sbírat.

Musel jsem konečně zvýšeným hlasem říci: „Až do šesti hodin nechci slyšet žádné zvonění!“ Nebudu-li totiž mít povídání včas napsané, už to nikdo potrebovat nebude. Syn se však přece ještě jednou vrátil. „A co když budu potrebovat jít na toaletu?“

„Ven,“ vykřikl jsem a poslouchal, jak běží chodbou ven. Konečně klid! Zout boty, pověsit sako a kravatu, vzít do ruky pero. Tak tedy — o čem by to mělo být? Jen probůh žádné dlouhé uvažování. Smutně jsem vylídl z okna, snad mě při tom něco napadne.

Vtom jako když do mě pichne: po ulici se šíne k mému bezbrannému bytu pan Vertegal. Obchoduje s bonhóny a nosívá v kufříku vzorky svých výrobků. Občas pro něho napišu nějaký krátký náborový textík, ale předbehná jednání s ním vyžadují příliš mnoho času — je to rozený agent a je k nezastavení, když začne hovo-

Jestli ho pustím dovnitř, uvažuju, pak je padesát zlatek v pekle, protože to bude nejméně hodinu rozpírať své úvahy. Moje pracovna je v přízemí a má velká okna. Stojí-li někdo venku, může pohodlně vidět do celé pracovny. Abych měl jistotu, že mě Vertegal nespátrá, vklouzl jsem tedy pod psací stůl. Tak, a teď sem může zírat jak chce, mě neuvidí.

Připadám si jako v nějaké dřevěné budce, málem jako v psí boudě. To přirovnání se mi začíná líbit, mohl bych ho využít pro svou tvorbu. A protože ke mně z kresla seskočila kočka, začal jsem na ni polohlasem vrčet. Umím to docela dobře, kočka na to vždycky naletí. Myslím, že je to pes a upaluje pak se vztyčeným ocasem pryč. „Haf!“ Jen se podíváte, jak sledí, odkud ty zvuky vycházejí. „Haf-haf!“

„Co to tu člověče vyvádíte?“ V otevřených dveřích stojí Vertegal a starostlivě na mě pohlíží. „Dobrý den,“

ZENU VERU NEOKLAMEŠ

Manželské škripky sú u nás na dennom poriadku. Dakedy sa mi vidí, že život bez nich by bol chudobný, ba hádam aj nudný.

Stáva sa napríklad, že príde z práce v dobrej nálade a žena ma už vo dverách víta otázkou:

— Kde si bol tak dlho? Priznaj sa bez výhoviek!

— Mám dobrú náladu, nuž sa usmejem, a potom poviem:

— Uhádni, keď si taká zvedavá...

— Nemusím ani hádať, už vopred viem, čo mi povieš. Mali sme poradu. Raz takú, raz onakú, ale vždy poradu!

— Máš pravdu, mali sme poradu. A kde inde by som mal byť? — odpovedám a cítim, ako sa rozplýva dobrá nálada.

— Kde!? — žena sa postavila predo mňa, rukami si podoprela boky, a ja vidím, ako v nej vrie hnev. — Chudáčik! A čo napríklad v kine alebo v krčme na pive?

— Na pive! — zašomral som a už som vedel, že je po dobrej nálade. Najradšej by som škaredo zahrešil.

— Môžem na teba dýchnuť! Prosím! Presvedčať sa!

S odporom sa odo mňa odvrátila a vraví:

— Tak potom s dajakou... Veď ty máš tých ženských známostí habadej!...

Tak by som niečo tresol o podlahu alebo kopol do nábytku! V takýchto prípadoch však radšej prehľňem dennú dávku horkej sliny. Sadnem si za stôl a mlčky obedujem. Tak je to lepšie. Po obedu sa mi zasa vráti nálada, citím sa dobre a doma opäť zavladne pohoda.

Nedávno sme po práci boli všetci v kine. Film neboli dlhý, a tak som bol doma skôr ako inokedy.

— Kde si bol? — privítala ma žena po svojom ako obyčajne.

— V kine, — odpovedám lakonicky a čakám na krík.

— A s kým?

— S kolegynou z oddelenia, — vysvetľujem a už mi je všetko jedno, čo sa stane.

— Si ustatý. A iste aj hladný, — prihovára sa mi žena starostlivovo.

— Vôbec nie! Potom som si odskočil na jedno pivo, a tam som si aj niečo zajedol.

— No dobre, dobre, už sa nebudem trápiť otázkami. Vidím, že si ustatý. Sadni si za stôl. Pripravila som ti na obed, čo ty rád. Najedz sa, potom si pospi. Riad sama poumývam.

Pozérám sa na ňu celý ohurený a vobec nič nechápam. A ona pokračuje:

— Neträgt sa, nevymýšľaj výhovorky. Vôbec nie som žiarlivá. Nemusíš ma klamať. Telefonovala som do tvojho úradu. Viem, že ste mali schôdzku...

No prosím! Človeče, nech robíš čokoľvek, ženu neoklameš!

S. DAGLA

říkám a kývám mu ze země na pozdrav. „Jak jste se sem dostal?“ vyptávám se hloupě.

„Někdo nechal zablokané dveře, aby se nezabouchly,“ povídá Vertegal a v jeho pohledu je málem strach. „Aha,“ říkám, „to syn, pojistil se, aby nemusel zvonit, až bude potrebovat jít na toaletu.“

„Snad neruším?“ ptá se nejistým hlasem Vertegal. „Ale ne, jen tady sedím a trochu štékám,“ říkám a po čtyřech vylézám ze svého úkrytu. „Chytá vás to častěji?“ vyzvídá Vertegal a trochu couvá. „Jenom někdy. Podle toho,“ říkám neurčitě.

„Chtěl jsem vám jenom přinést těch padesát zlatek, co vám dlužím,“ říká Vertegal a stále couvá ke dveřím. „Měl byste si už někdy pořádně odpočinout,“ praví ještě starostlivě, než vycouvá úplně...

SIMON CARMIGGELT

V malebnom údolí Strážovských vrchov, neďaleko starodávneho Trenčína, ležia kúpele Trenčianske Teplice, ktoré sa zaraďujú medzi najstaršie a najpoprednejšie československé kúpele. Liečia sa tu všetky druhy reumatických chorôb, zapalové reumatické ochorenia kĺbov, stavy po úrazoch a ortopedických operáciach pohybového ústrojenstva.

Veľmi dlhá história Trenčianskych Teplic je od začiatku historiou horúčich liečivých minerálnych prameňov, ako o tom konečne svedčí i názov Teplice, ktorým už starí Slovania nazývali všetky termálne prameňe. Aj rímski vojaci II. legie Marcia Aurélia, ktorí v druhom storočí našho letopočtu mali posádku v Laugaricu, čiže v dnešnom Trenčíne, sa tu kúpali a využívali liečivé vlastnosti prameňov.

Trenčianske termálne prameňe neunikli pozornosti ani stredovekým balneológom, o čom svedčí i balneologický spis „majstersingera a barbiera“ Hansa Foltza vydaný okolo r. 1480 v Norimbergu. Spomína ich aj prvá balneografia o uhorských minerálnych vodách, ktorú napísal Juraj Wernher a ktorá vysla r. 1545 v Kolíne. O tých najrýchších kúpeľoch písali neskôr aj

PERLA KARPÁT

iní autori, ale najvýznamnejším z dokumentov vtedajšej doby, je podrobny opis trenčiansko-teplických kúpeľov z r. 1580 od hlavného lekára Moravského margrífstva Thomasa Jordanusa z Klausenburgu.

Značný rozvoj Trenčianskych Teplic sa začína po roku 1594, keď Trenčiansky hrad a s ním i celé trenčianske panstvo, teda i kúpele, získal gróf Illésházy. Teplice zostali vlastníctvom tejto rodiny 241 rokov. Za jej panstva rozvinuli sa Trenčianske Teplice z osady v kúpelne mesto, známe v celej Rakúsko-uhorskej monarchii.

Obraz Trenčianskych Teplic z r. 1758 podáva zachovaný „situáčny plán budov v kúpeľoch Trenčianskeho panstva“. Sú v ňom zachytené nielen stavebné objekty, ale aj cestná a kanalizačná sieť, atď. Centrum kúpeľov tvoril prieskanný kaštieľ s nádvorím. Z jednej strany sa k nemu pripájal panský a úradnícky bazén, z druhej strany zasa komplex bazénov, teda „najnovšie kúpele“, spoločný ľudový bazén a osobitný bazén pre Židov i pre zoobrákov. Naproti záhrade sa rozklá-

dal prieskanný ubytovací dom pre hostov. Rozsiahly zájazdný hostinec uzatváral celok od strany rieky Teplicky.

V minulom storočí kúpele sa ďalej rozvíjali a ich centrum nadobudlo mestský ráz. Nový majiteľ Trenčianskych Teplic (od r. 1831), barón Juraj Sina, a jeho dedičia, postavili dnešný liečebný dom Sina, upravili nový termálny prameň, vybudovali kúpeľnú dvoranu a rozšírili anglický park.

Najkrajšou stavbou z tohto obdobia je impozantná obliekáreň Hamman v maurskom slohu, postavená podľa projektu dvorného architekta egyptského miestokráľa Františka Schmoranza. Tento projekt na jednej z parížskych výstav kúpila pre Trenčianske Teplice vnučka Juraja Sina, Ifigénie D'Harcourt a dala ho postaviť — pôvodne ako vaňový kúpel v r. 1888. Dnes je pod ochranou orgánov štátnej pamiatkovej starostlivosti.

V Trenčianskych Tepliciach vyviera päť termálnych prameňov, ktoré sa na liečenie používajú v prírodnom stave. Sú to prameňe s teplotou od 36,6°C do 39,7°C, sadrovosírne, bohaté nasýtené voľným sirovodíkom, ktorý má pri liečbe reumatických ochorení dôležitú úlohu. Tri z prameňov vyvierajú priamo z bazénov, takže pacienti môžu brať kúpele priamo v prameňi neznehodnotenom umelými zásahmi. Popri prameňoch, druhým liečivým činiteľom je sírne mineralizované bahno. Komplexné zdravotnícke zariadenie kúpeľov všetkými druhmi najnovšej fyzikálnej liečby, tepoliečbou, svetoliečbou, vodoliečbou a pohybovou liečbou, ako aj exkluzívne ubytovacie zariadenia zdokonaľujú liečebnú starostlivosť o pacienta. Medzi hlavnými liečebnými domami sú priechodové mosty, ktoré umožňujú pacientovi aj za nepriaznivého počasia prechadzanie chodobami do izieb, čo je mimoriadne dôležité pri liečbe reumatologickej chorôb.

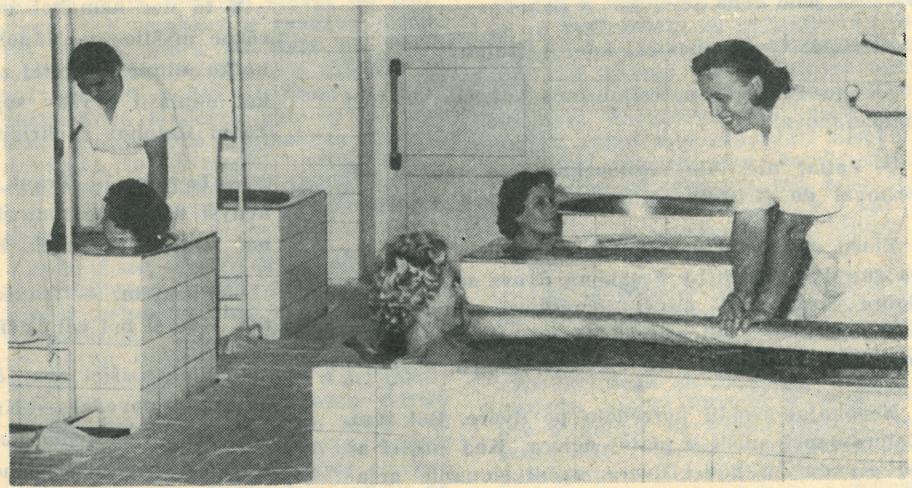
Preto nečudo, že je tu stále viac záujemcov ako miest. Prichádzajú sem hostia aj zo zahraničia a nie sú to len jednotlivci, ale i celé skupiny zo socialistických krajín i zo Západu.

Útulná poloha Trenčianskych Teplic dáva im osobitné čaro a umožňuje všetkým návrat k zdraviu, k čomu tiež prispieva pokoj a krása prírody. Pacientom a návštěvníkom je k dispozícii prekrásny park a prírodné kúpalisko v lesnom prostredí. Hornaté okolie umožňuje rekreačnú turistiku. Pred kúpeľnou dvoranou v období letnej sezóny denne koncertuje orchester promenádnej hudby a každoročne sa tu koná trenčiansko-teplické „Hudobné leto“. Jeho predchodom bol Európsky festival komornej hudby, prvý raz usporiadaný v r. 1937.

Labutie jazierko
v zákutiach kúpeľného parku

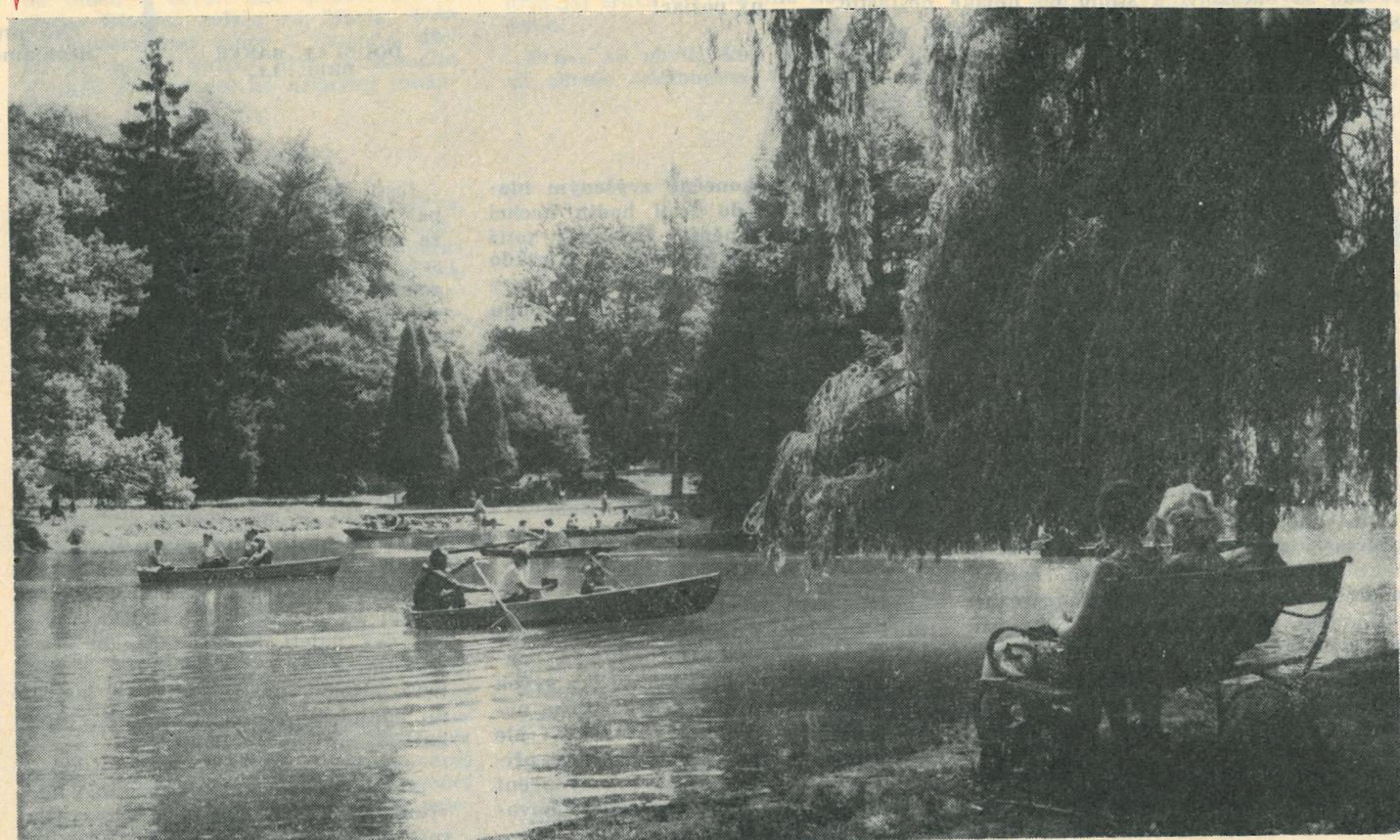
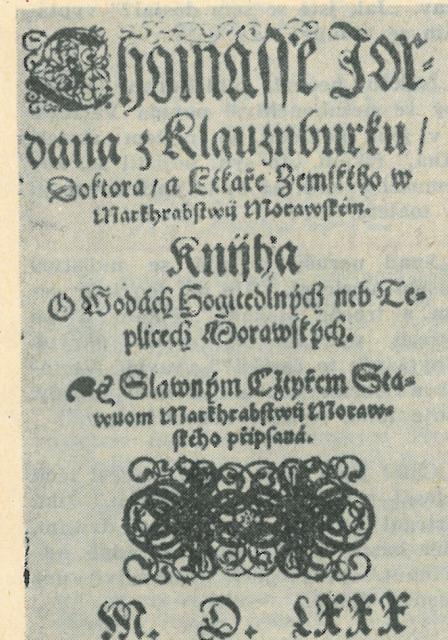
↑ Interiér kúpeľov Hamman. Maurská architektúra kúpeľa Hamman.

↑ Zdravotný kúpel v Trenčianskych Tepliciach.

SNIMKY: ARCHIV

↓ Titulná strana knihy Tomáša Jordána z roku 1580.

ROK ČESKÉ HUDBY

V souvislosti se 150. výročím narození a 90. výročím smrti genia české hudby Bedřicha Smetany byl letošní rok vyhlášen Rokem české hudby. Dvojí smetanovské výročí bylo zařazeno do seznamu významných jubilei světovou organizací UNESCO. Zvlášť pečlivě se na Smetanova výročí připravuje jeho rodiště Litomyšl, kulturní centrum v severovýchodních Čechách, když sídlo Jednoty bratrské, dále rovněž rodiště profesora Zdeňka Nejedlého, Julia Mařáka, působiště Boženy Němcové, Aloise Jiráska a Teresy Novákové. V rámci roku české hudby bude v Litomyšli uspořádán festival Smetanových oper a slavnostní koncerty Smetanovy hudby České filharmonie. Město připravilo řadu dalších kulturních akcí — výstav, přednášek a koncertů. Jedno z nejkrásnějších měst východočeském kraji — Smetanova Litomyšl bude znít po celý rok nejryzejší českou muzikou, která je našim nejdražším národním kulturním dědictvím.

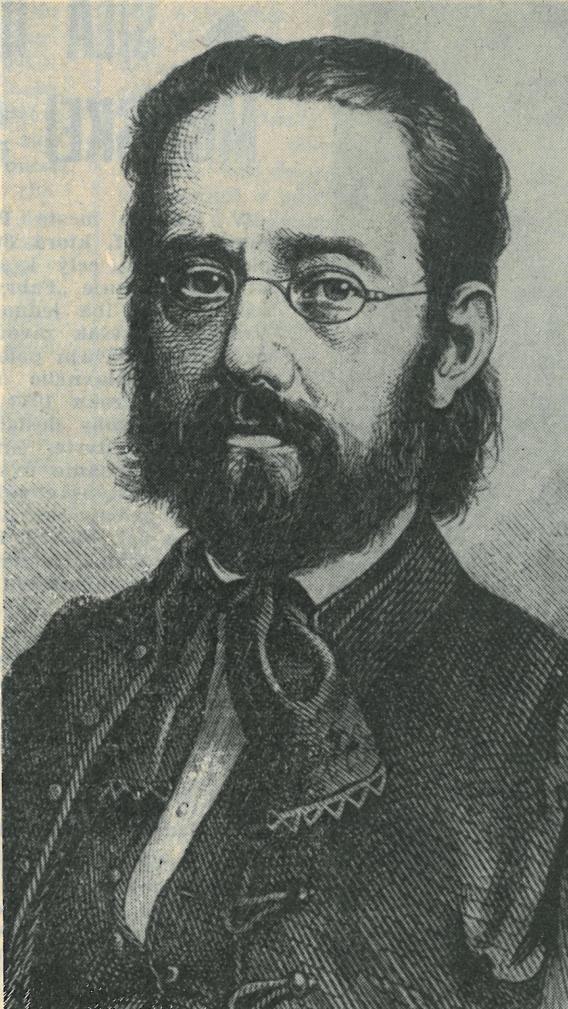
J. DAMBORSKÝ

BEDŘICH SMETANA

Dne 2. března letošního roku uplynulo 150 let od narození tohoto velkého, ryze českého hudebního skladatele. Vyšel z českého prostředí a jako student prožil nadšený revoluční rok 1848, kdy v českých zemích vyvrcholily projevy odporu vůči národnostnímu a sociálnímu útlaku v rakousko-uherské monarchii. V sedesátých letech 19. století nastoupil skvělý rozmach české kultury a společenského života o něž se nepochyběně zasloužil tehdy již uznávaný skladatel a dirigent (působil v Göteborgu ve Švédsku) Bedřich Smetana. V Praze organizoval pěvecké sdružení Hlahol a stál v čele pražského Prozatímního divadla až do roku 1874, kdy ohluchl. Lze říci, že Smetana byl organizátorem pražského hudebního života.

Největšího úkolu — vytvořit českou národní hudbu — se Smetana ujal se vší důslednosti umělce, cestou oddaného této ideje. Celé jeho dílo je prostoupeno duchem českých národních písni a tanců. Smetana však nekopíroval lidový folklór, ale jeho prvky umělecky ztvárnoval a uváděl do skladeb reprezentujících úroveň světové hudby.

Ze všech skladeb Bedřicha Smetany zní tóny národní a vyzařuje skladatelův životní optimismus.

Český skladatel Bedřich Smetana na rytině podle fotografie z roku 1863

Ale snad nejryzejší českým dílem je opera Prodaná nevěsta, realistický obraz české vesnice, plný libezené prostoty. Stejně libezené jsou polky a řada menších skladeb. Cyklus symfonických básní Má vlast oslavuje Čechy, jejich přírodní krásy, lid a národní pověsti a vždy zahajuje hudební festival Pražské jaro. Také Smetanovy opery Libuše, Branibori v Čechách, Dalibor, Čertova stěna a další čerpají námět ze slavné minulosti českého národa. Jsou tak prostoupeny duchem českých dějin i duchem českého lidu a života, že si jejich prostřednictvím český člověk vždy uvědomoval svou národní povahu. V dobách, kdy těžká perzekuce znemožňovala jakýkoliv veřejný projev, Smetanova hudba vypovídala o smyslení lidu a posilovala ho v jeho dalším zápasu.

Bedřich Smetana je dovršitelem národního obrození české hudby. Je tvůrcem, který svůj vlastní osobitý tón, plynoucí z lásky k rodné vlasti přinesl i do velkého umění světového.

Zemřel v Praze dne 12. května roku 1884.

AKO UHRYZNÚŤ ZO SLNKA

Má strednú veľkosť, stredný vek, strednú jasnosť. Také sú znaky, ktoré vedeľujú Slonko spomedzi veľikánskej hviezdnej rodiny. Z druhej strany, pretože je veľmi podobné iným, na oblohe vystupujúcim nebeským telesám tohto druhu, môže sa považovať za čosi obyčajné, či celkom všedné. Avšak súčasne je to jediné nebeské teleso, na ktorom možno pozorovať premeny „podrobne“ a „zbližka“. Napriek tomu, že tento prvý astronomický objekt nie je ešte dôkladne poznaný, veľa už možno povedať o jeho vzniku, živote a dokonca o jeho predurčení.

Nás sice teraz veľmi nemusí znešokovať otázka, čo bude za desať, alebo niekoľko desiatok milárd rokov, kedy Slnko sa má stať nadmerne vzdutým červeným obrom, vysielajúcim do priestoru niekoľkodesiatoknásobne väčšie množstvo energie, a kedy Zem má byť ako vnútro rozzeranej pece (taká je hypotéza!). Avšak nijako nie je možné jednoducho prejsť ponad takú závažnú otázku, ako je závislosť Zeme od Slnka. Sú dôkazy, že v dôsledku vplyvu Slnka z roka na rok nastávajú na Zemi pomalé geologické zmeny; menia sa klimatické podmienky, vznikajú orkány, alebo uragány. Naviac, obrazne povedané, aj naša „potrava“ má „zakonzervované“ slnečné žiarenie. A nielen potrava, ale taktiež uhlie, naftová ropa, rašeliná, zemný plyn — to všetko sú „konzervy“ slnečnej energie.

Hoci Slnko je nebeským telesom priemernej veľkosti, má tiež svoje zvláštnosti. Každých 11 rokov akoby sa „prebúdzalo“ z drietot. A vtedy nastáva obdobie jeho prudkých aktivity. Výbuchy slnečnej energie ruší rádiové spojenie, spôsobujú magnetické búrkky, vylievajú zmeny počasia, a tým vplývajú aj a rastlinstvo. Pocitujú to aj ľudia. Zaznamenala sa napríklad súvislosť medzi vzrastom slnečnej aktivity a intenzitou epidémií

niektorých chorôb. Usudzovalo sa tiež o súvislostiach slnečnej aktivity s bûrlivými historickými udalosťami. Tak poviediac, na roky zvýšenej aktivity pripadajú najväčšie vojny a revolúcie. Avšak je jasné, že v úvahách tohto druhu je potrebné zachovať značnú opatrnosť. Jeden z dôvnejších astronómov prišiel k záveru, že výkyvy slnečnej aktivity vplývajú na úrodu a usudzoval, že tento jav sa odraža aj na cenách chleba. Taktiež v priebehu desaťročí využíval aktivity Slnka ako dôkaz, ktorý pôsobí na cenu obilia. Jeho domnenka sa však nepotvrdila.

Na Zem dopadá len nepatrne malá časť slnečnej energie. Ale aj táto časť predstavuje obrovské množstvo. Ukazujú to príklady. Množstvo slnečnej energie, ktoré dopadá na Zem sotva v priebehu niekoľkých dní a noci, rovná sa energiou, ktorá sa nachádza vo všetkých zásobách kamenného uhlia. Inými slovami — slnečná energia, ktorá dopadá na Zem v priebehu roka, prevyšuje až 50 tisíckrát tú energiu, ktorú využíva celé ľudstvo v priebehu 50-tich rokov. Keď k tomu dodáme, že táto energia je všeobecne dostupná, nevyčerpateľná a nespôsobuje znečistenie prírodného prostredia, vzniká otázka, — prečo sa toľko hovorí o energeticko-palirovej kríze?

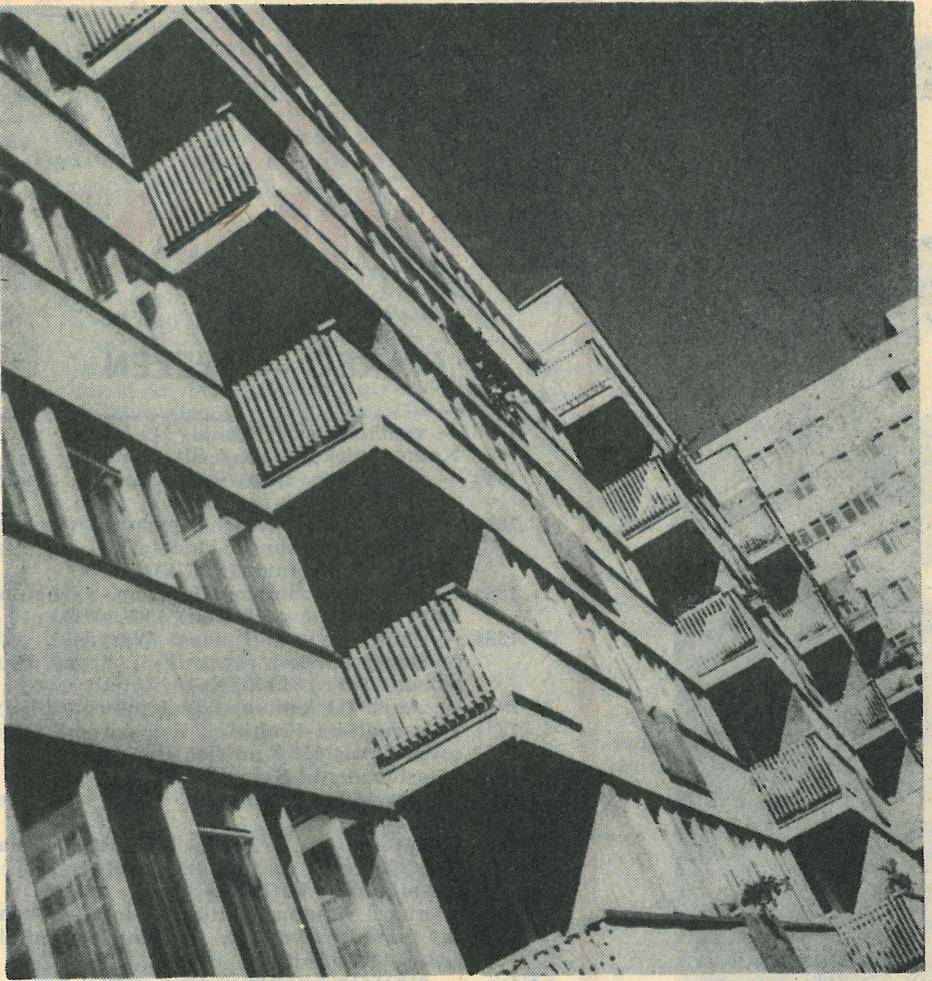
Žiaľ, slnečná energia, napriek tomu, že je jej obrovské množstvo — je „nezachytiteľná“, pretože je nadmerne rozptýlená. Myšlienku o tom — čerpať z tohto obrovského energetického rezervoáru — možno zrovnať so snahou dolovania zlata ukrytého vo vodách oceánov. Avšak tento problém nie je tak beznádejný. Optimisti sa domnievajú, že do konca tohto storočia veľké percento potrieb spojených s vykurovaním, klimatizáciou, využitím plynu a elektriny — uspokojují sa vlastne slnečnou energiou.

B.P.

ĽUDIA ÚROKY DALOSTI

MAREC — BREZEN

1. 1939 — vznikol prvý ilegálny Ústredný výbor Komunistickej strany Slovenska,
1. 1943 — vyhlásenie ideoovo-programovej deklarácie PRS Za čo bojujeme,
1. 1824 — narodil sa Bedřich Smetana, významný český hudebník skladatel, autor Predejanej nevesty (um. 12.V.1884),
1. 1859 — narodil sa Šolom Alejchem, významný židovský spisovateľ (um. 13.V.1916),
2. 1889 — umrel Ludwik Tadeusz Waryński, vodca prvej polské robotníckej strany Proletariat (nar. 24.IX.1856),
2. 1919 — vznik III. komunistickej internacionály,
4. 1894 — narodil sa František Kubka, český spisovateľ, zaslúžilý umelec (um. 7.I.1969),
4. 1945 — oslobodenie Koszalina,
6. 1929 — umrel Josef Holeček, český spisovateľ (nar. 27.II.1853),
7. 1799 — narodil sa František Ladislav Čelakovský, český básnik, zberateľ ľudových piesní (um. 5.VIII.1852),
7. 1874 — umrel Emanuel William Šimko, slovenský národný buditeľ, spisovateľ a publicista (nar. 6.V.1791),
8. III. — MEDZINÁRODNÝ DEŇ ŽIEN,
8. 1899 — narodil sa Jozef Kollár, akademický maliar, slovenský národný umelec,
8. 1943 — boj čs. vojenskej jednotky pri Sokolove v ZSSR,
- 8.-18. 1945 — bitka I. armády WP o Kołobrzeg ukončená dobytím mesta,
9. 1814 — narodil sa Taras Grigorjevič Ševčenko, významný ukrajinský básnik (um. 10.III.1861),
- 9.-10. 1957 — v Krakove sa konal ustanovujúci zjazd Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku,
10. 1894 — konal sa I. zjazd SDKPiL,
10. 1947 — medzi PIER a ČSR bola uzavretá Zmluva o priateľstve a vzájomnej pomoci,
- 10.-17. 1954 — rokoval II. zjazd PZRS,
- 10.-19. 1959 — rokoval III. zjazd PZRS,
11. 1789 — umrel Jozef Karol Hell, významný slovenský strojník inžinier, príkorník mechanizácie baníctva (nar. 12.V.1713),
11. 1834 — narodil sa Karel Purkyně, významný český maliar 19. storočia (um. 6.IV.1868),
14. 1879 — narodil sa Albert Einstein, nemecký vedec, tvorca teórie relativity (um. 18.IV.1955),
14. 1883 — umrel KAROL MARX, zakladateľ vedeckého socializmu, organizátor I. internacionály (nar. 5.V.1818),
15. 1939 — agresia hitlerovského Nemecka na Československo,
15. 1945 — otvorenie rozhlasu v oslobođenej Varšave,
15. 1967 — podpisanie medzi PIER a NDR zmluvy o priateľstve, spolupráci a vzájomnej pomoci na 20 rokov,
17. 1794 — narodil sa Józef Zachariasz Bem, polský generál, účastník novembrového povstania a bojov v období Jarí národonov Viedni a v Maďarsku (um. 24.II.1850),
18. 1844 — narodil sa Nikolaj A. Rimskij-Korsakov, majster ruskej klasickej hudby (um. 21.VI.1908),
18. 1874 — narodil sa Josef Horák, český hudebník skladateľ (um. 1.V.1960),
20. 1894 — umrel Lajos Kossuth, vodca uhorského povstania v r. 1848—1849,
21. 1839 — narodil sa Modest P. Musorgskij, významný ruský hudebník skladateľ (um. 28.III.1881),
22. 1599 — narodil sa Anthonius van Dyck, významný flámsky maliar (um. 9.XII.1641),
23. 1824 — narodil sa Zygmunt Miłkowski pseudo Teodor Tomasz Jež, polský románopisec (um. 11.I.1915),
24. 1794 — prísaha Tadeusza Kościuszka na krajovskom námestí, začiatok kościuszkowského povstania,
24. 1909 — narodil sa Ladislav Čemický, slovenský akademický maliar, zaslúžilý umelec,
25. 1893 — narodil sa Palmiro Togliatti, býv. generálny tajomník Komunistickej strany Talianska (um. 22.VIII.1964),
25. 1929 — umrel Otakar Březina, český básnik (nar. 13.IX.1868),
26. 1874 — narodil sa Oskar Nedbal, český hudebník skladateľ (um. 29.IV.1930),
27. 1943 — z iniciatívy polských činiteľov vznikol v ZSSR Zväz polských vlastencov (ZPP),
28. 1909 — narodil sa Ján Mudroch, slovenský maliar a pedagóg, národný umelec (um. 5.II.1968),
28. 1939 — skončila sa domáca vojna v Španielsku,
28. 1945 — oslobodenie Gdyne,
28. 1945 — oslobodenie Banskej Bystrice,
30. 1419 — bolo založené husitské mesto Tábor,
30. 1945 — oslobodenie Gdanska,
30. III. — 9.IV.1971 — konal sa v Moskve XXIV. zjazd KSSZ,

Nové bytové sídlisko Západ vo Vratislaví.

SILA JEDNEJ MESTSKÉJ ŠTVRTE

V jednom meste Poľska existuje mestská štvrt, ktorá dokáže dať viac ako niejeden celý kraj. Táto štvrt, ktorá sa menuje „Fabryczna“ čiže Továrenská, je iba jednou z piatich vo Vratislave, avšak závody ktoré sa tu nachádzajú dávajú polovicu (46%) celej výroby hlavného mesta Dolného Sliezska. V roku 1973 hodnota priemyselnej výroby dosiahnutej závodmi Továrenskej štvrti, činila 20 miliárd zł. Pre porovnanie uvedieme, že v r. 1971 cele Olštínske vojvodstvo výrobovalo priemyselné výrobky v hodnote 19 a pol miliárd, Bielostocke vojvodstvo trochu viac ako 18 miliárd a Košalínske vojvodstvo necelých 14 miliárd zlótych.

Avšak nejde iba o to, pýší sa samotným, hoci závratným množstvom zlótych. Sila a moc Továrenskej štvrti sa vyjadruje aj tým, že produkcia nejednoho jej závodu je v Poľsku unikátna, často má rozhodujúci a priamy vplyv na budúcnosť celých odvetví nášho života.

Príklady? Nech sa páči.

„Dolmel“ vyrába generátory-giganty s výkonom 300 megawattov. „Pafawag“ je vlastne monopolistom vo výrobe elektrických rušňov a vlakov, preto aj plány konštruktérov týchto závodov určujú budúcnosť našej železničnej dopravy. Ak dodáme, že práve tu „dozrievajú“ prvé vagóny navrhované zvlášť pre mestskú okrajovú dopravu (bez kupé, priam ideálne pre veľkú frekvenciu), nebude nás prekvapovať, že na každú správu z „Pafawagu“ čakajú v Poľsku milióny ľudí.

O „ELWRO“ píšeme zvlášť, ostatne tiež závody sú už roky symbolom modernosti.

Nakladacie vyrábané vo „Fadrome“ už dôvod majú obrovský úspech; najmä tie malé, ktoré prednedávnom začali. Túzia po nich už nielen stavári, ale aj prístavní robotníci a rolníci, lebo všade výborne prechádzajú skúškami. A na dôvazok — každý druhý ide na export! Práve na území Továrenskej štvrti vyrábajú vagónové podvozky, ktoré umožnia vagónom uháňať po koľajnicach rýchlosťou do 160 km/hod. A „podvozky“, aby sme vysvetlili tento názov — sú základou jazdnou súčasťou každého vagóna. Jedným slovom od úspechov týchto plánov závisia osudy modernizácie celej železničnej dopravy v Poľsku.

Tu, v Továrenskej štvrti, sú tiež závody „Archimedes“, jediné, ktoré vyrábajú výborné elektrické dojacie prístroje — zariadenia, ktoré rozhodujúce spôsobom môžu vyriešiť problém času rolníkov a prispieť k zvýšeniu chovu dobytka.

Svojský rekord dosahuje neveľká „Dolpima“, jediná továreň v Poľsku, ktorá vyrába motorové pily pre potreby lesníctva. O tom, aká cenná je jej výroba (vratislavské pily sú iba o niečo horšie ako najlepšie na svete kanadské a švédské), najlepšie svedčí list, ktorý minulý rok dostal na svoj písací stôl riaditeľ tejto továrne, inž. Wardyszewicz. Autor listu, rolník, modifikál, aby mu predali jednu takúto pilu. Písomne sa zaviazal, čierne na bielom, že za predaj (okrem toho, že samozrejme zaplatí) bude rok čo rok odovzdávať o tonu jatočného dobytka viac. Je to mimoriadny výraz uznania pre kvalitu pil, ktorých ešte stále nie sú v stave vyrábiť toľko, koľko je záujemcov o ich kúpu.

Avšak je to zároveň hmatateľný dôkaz, že Továrenská štvrt nie je iba kvantita, ale veľmi často aj závidenia-hodná atraktívnosť a kvalita výroby.

ELWRO

ZAKLIATY SVET ČISIEL

Tu v „ELWRO“ si normálny smrteľník, vychovaný a ešte tradične vzdelaný uvedomuje, že sa zrazu našiel v labirintu čísel a údajov, ktoré sa menia v nejaký iný, uzavretý a tažko do-

stupný svet. Utiekol tento moderný svet čísel a elektroniky tak prudko dopredu, alebo ho ľovek jednoducho nechcel dohoníť a teraz preháva s vlastnou lenivošťou?

„Odra 1305“ vykonáva 3 000 000 operácií za sekundu. Iba predstieram, že chápem zmysel týchto niekoľkých slov. To isté je s generáciami...

Lebo len čo ľovek začal vŕakať chápaa zmysel elektronickej lampy (prvá generácia), už vysvitlo, že je vlastne mŕtva, tak isto tranzistory (druhá generácia) patria už minulosti a dôležité sú len integrované obvody (tretia generácia).

Celkom iste existujú rôzne miery času, ktoré sú podstatne podmienené prostredím, pracovnou náplňou a ľudmi, ktorí túto prácu vykonávajú. V „ELWRO“ vládne svojský rytmus, ktorý môže návštěvníka priviesť do paniky. Honba za stále novými konštrukciami počítacích strojov je tu tak šialená, že mgr. inž. Stanislaw Osakiwicz hovorí o „Odre 1204“ ako o sympatickom nebohom, o „Odre 1304“ sa vyjadruje s úctou patriacou veľmi zaslúžilým ale veľmi starým osobám. Trošku oživne, keď spomína „Odra 1325“ a „Odra 1305“, lebo práve ich prvé exempláre zišli z montážnych pásov, ale v skutočnosti v myšlienkach je už oveľa ďalej.

„Domáca séria „Odra“, hoci dobré prešla skúškami, vo výrobe prenechá miesto stroju „R-30“. Jeho prototyp vzniká v úzkej spolupráci so Sovietskym zväzom a bude základnou súčasťou pre jednotný komputerový systém celého socialistického tábora. Práve v tomto stroji vidíme veľku budúcnosť našich závodov. So vznikom a jeho uvedením do sériovej výroby, rozhodne vchádzame na cestu, ktorá nám umožní dohoníť technicky najvýspejši svet komputerov...“

Sú to neobvykle múdre stroje, ktoré svojimi parametrami, stotisícami operačí za sekundu a desiatkami tisíc súčastok, z ktorých sú vybudované — môžu ľuďov ohúriť. Stroje, ktoré sú symbolom skutočnej modernosti, ktoré vedia riešiť kľúčové problémy, dať jedine správnu odpoveď, zvoliť najpriaznivejšiu variantu osudu jedného závodu, či komplexu závodov, alebo celého národného hospodárstva.

JELCZ

ŠTYRI KOLESÁ PRE MILIONY

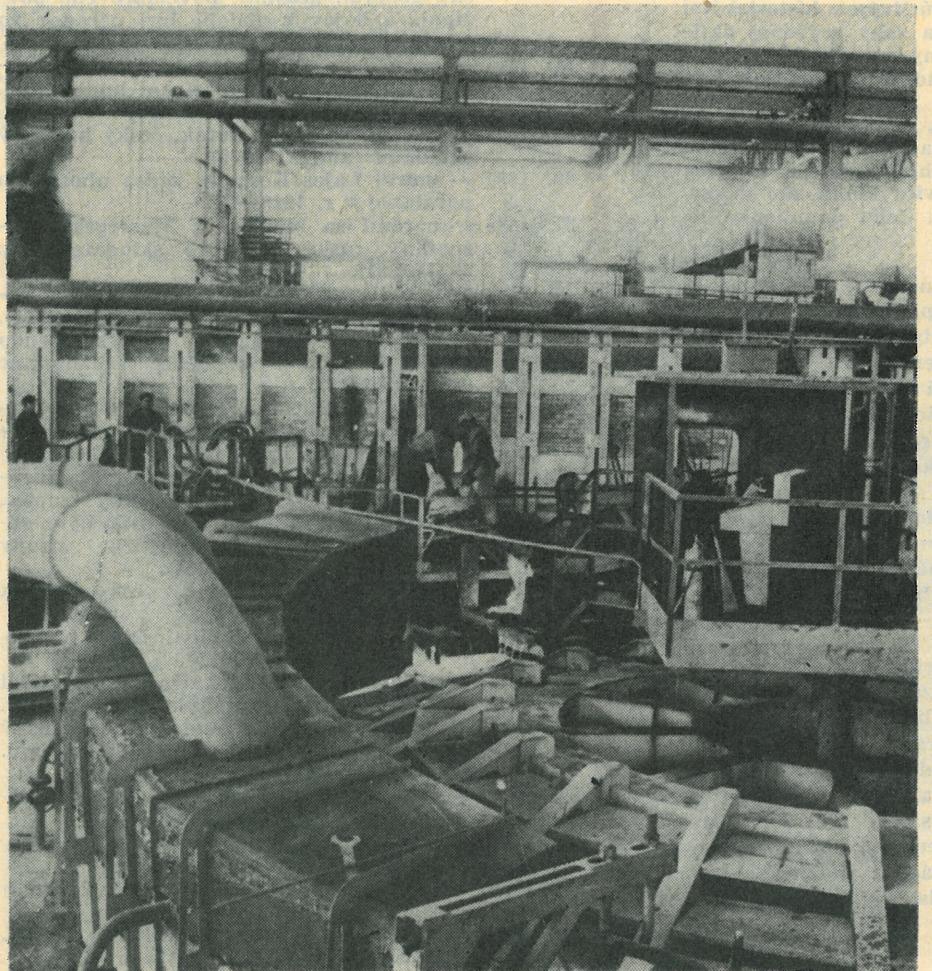
Dňa 29. decembra 1972 vyšiel z brány závodov v Jelcu prvý kremovo-cervený Berliet. Na takéto dátu sa nezabúda. V súčasnosti potrebujeme v Poľsku — a tieto potreby pocitujeme na vlastnej, dochádzkou do práce unavenej koži — ročne šesť tisíc autobusov.

V odbornej nomenklatúre Berliety montované u nás sa nazývajú „PR-100“. Tá „stovka“ určuje počet cestujúcich, pre ktorých sú autobusy určené. Avšak len čo novučičké, slinkom slávy ožierené autobusy začali jazdiť po uliciach Varšavy a slezských miest, ľudia spočiatku s uznaním kvalifikovali hlavami, ale neskôr ich jednoducho začali používať v súlade s našimi tradíciami. Načo tají! Do Berlietov nastupuje niekedy aj 200 cestujúcich, autobusy praštia, ale hrdinsky jazdia — veda sú výnimočne vydarené. Avšak pre každý prípad, každý Berliet sa vracia do jelczanských závodov, aby mu spevnil... podlahu.

V Jelczanských automobilových závodoch pracuje okrem učenov, osem tisíc zamestnancov. Väčšina z nich dochádza do práce, väčšina je odkázaná na autobusovú dopravu a preto dokonale vie pochopiť čím je autobus pre našu krajinu. U nás plati príslovie, že súty hladnému neverí. Keď to preložíme do jazyka dnešného života a si

VRATISLAVSKÁ ZEM DOLNÉ SLIEZSKO

Medná huta v Glogowe.

uácie jelczanských zamestnancov, možno konštatovať, že oni najlepšie vedia čím je pohodlný a dobrý autobus, ktorý pravidelne a často premáva, taký, v ktorom vždy možno nájsť niesto. Čím je pre človeka dochádzajúceho do práce, čím pre diefa, ktoré ide do školy. Dore vedia.

Tento rok zmontujeme 500 Berlietov, v roku 1980 — 5000. Nebudeme stále vyklesať jeden a ten istý model. Ten sčasné sa postupne stále viac stáva poľský". Keď vlastne prvé autobusy prichádzali do Jelcza, bolo im reba lamontovať len sedadlá. Teraz iež prichádzajú z Francúzska na vlastných kolesách, ale musíme montovať celý vnútorný priestor. Pre každú dôlžiu etou bude charakteristický vyšší podiel nielen samotného poľského kontinentu, ale aj našich, poľských súčiastok.

V deň polovici roka 1975 „vojde“ si do plánu medzimestský autobus v icencii, ktorý v súčasnosti konštruuju vo Francúzsku. Po ňom sa plánuje ešte model turistického autobusu (už po roku 1975). Vzniká tiež poľský model „PR-110“, ktorý bude o niečo väčší ako súčasne montované Berliety (dlhší 90 cm a pre cestujúcich o desať m má viac). Tento rok pre výrobu je ešte potrebných 50% súčiastok z Slovenska. O štyri roky neskôr tento ukazovateľ klesne na 4%. A vôbec denne okrem Berlietov opúšta Jelczanské automobilové závody 10 až 12 novučičkých autobusov — ročne je ich viac ako desať tisíc. Nem, že príliš veľa čísel čitateľa unavuje, ale v tomto prípade húsim urobil výnimku. Pre prevádzku väčšinu Poliakov je ešte stále symbolom „štyroch kolies“ často bezhranične preplňený bielo-modrý autobus PKS. Avšak v Jelczi urobia všetko aby milióny Poliakov z roka na rok cestovali stále pohodlnejšie a komfortne.

KOMAROWO

U GAGATA...

Anton Gagat je 52-ročný, má manželku, dcéru a 22-ročného syna. Vlastní 16 hektárov ornej pôdy a 4 hektáry lúk v obci Komarowo v Trzebnickom okrese. Vlastným pracoval pri ropných vŕtoch, neskôr ako vodič. Všetko Antoni Gagat robil v živote, robil vždy dobre. Mal vodičský preukaz prenej kategórie a mnohé roky bol vodičom na záchrane. Jeho manželka bola vtedy telefonistkou a pracovala na hlavnej pošte. Keď sa narodili syn a dcéra, peňaží bolo málo, pretože Gagat vzal ešte polovičný úväzok. Potom však vyšlo nejaké nariadenie, že vodiči nesmú priberať úvádzky lebo išlo o prepracovanosť. Vtedy Antoni Gagat po prvýkrát vzal do ruky knihu o poľnohospodárstve — a potom ďalej. Čítať. Vlastne nečítať, ale učiť sa. A jeho manželka tiež. Mal vtedy už až 35 rokov a každý deň viedeť, že už nie sú najlepšie roky na učenie. V roku 1962 si kúpil od štátu hospodárske stavby v demolačnom dome a osem hektárov pôdy. Neskôr prikúpil ďalších osem a potom ešte tie súčasné hektáre lúk. Tohto z historie. V roku 1973 rozhovor s Antonim Gagatom na jeho hospodárstve vyzerá asi takto:

„20 dňov, spolu s telatmi 37 kusov, všoko čierne-biela nížinná rasa — polne oznamil vo svojej maštali. Každodenne odovzdávam 270 až 300 litrov mlieka, lebo všetky kravy majú vysokú dojivnosť a dávajú mlieko s vysokým obsahom tuku. Ale to nie je zároveň, lebo mlieko stačí iba na udržanie kraviny.“

Tak som sa dozvedel, že všetky kravy Antónia Gagata patria do štachnej triedy, majú rodokmen. Jedna nich patrí už k elite chovu, ďalšie budú tam zaradené ešte tento rok. Za päťtýždenného býčka od matky patriacej k elite, dostane na aukcii až akéhokoľvek jednania 8 až 10 tisíc dolárov. Telené jalovičky An-

toni Gagat tiež predáva len na aukciách, kde dobytok výnimočne odhadujú odborné komisie, ktoré budujú každý kus. Každý bod má hodnotu 1200 zlôtich, takže za jednu jalovičku dostáva Antoni Gagat vždy viac ako 20 000 zlôtich. „Takýto kravín už musí priniesť ročne toho štvrt milióna zisku“ — hovorí pokojne, zapínajúc dojaci prístroj vyrobený vo vratislavskom Archimedese. Prístroj, ktorý umožňuje jednému človeku za 45 minút vydiť 20 kráv, čiže vykonáva prácu, ktorú predtým vykonávali piatich ľudia asi poldruhej hodiny.

Dal nám ochutnať čerstvé mlieko, rovnou od kravy a pozval nás na obed, lebo — ako povedal — keď niekto pojde do dvora, nemožno ho pustiť bez pohostenia.

Sedeli sme v chladnej izbe, Antoni Gagat vytiahol „jarzbiak“ a po kúsku klobásu. Vypili sme po štamperíku, prišla manželka a povedala: „Nie sme pripravení, máme ako obvykle, iba kohútiky...“

Vypili sme ešte po jednom „jarzbiaku“ a nahlas som pripomemal staré pohradlo, že keď na dedine jedia sliepku, tak alebo sliepka je chorá, alebo sedliak onemocnel. Gagat sa pousmial, ale vtip nepochopil, len povedal:

„Máme dva tisíce sliepkov, samé leghorny. Manželka sa o ne stará. Znášajú vajíčka, ktoré sú určené len na reprodukcii, pre liahne. Priemerne každá sliepka znáša po 220 kusov ročne, jedna prekonala rekord a zniesla 249, avšak viac ako 35 000 zl ročne na tisíc sliepkov nemožno zarobiť. A s kohútikami sú iba starosti, zožerú tak isto a nie je z nich žiadnen osoh. Preto sa vždy zarežú a na stôl. Syn hovorí, že sa mu prejedli, ale ja ich rád...“

Neskôr na stôl prišla zlatistá mäsová polievka a Antoni Gagat spomenul niečo o troch voloch, ktoré predá na vývoz do Talianska, a že bravcov, vážiacich do 45 kilogramov, predal vlane 70 kusov a kŕmných ošípaných 90.

„Vyzerať to tak, že v roku 1973 dosiahol som pšenice viac ako 40 metrákov z hektára, žita asi 35 a jačmeňa 40. U nás nie je pôda najlepšia. Je ľahká, poväčšinou piata trieda, ale zemiakov mám 360 metrákov z hektára. Zmysel som si oraf raz na jar a raz na jeseň. Přestalovali, pán môj, z Vysokej poľnohospodárskej školy a dokonca doktoráty na tých zemiakoch urobili... Dom ešte nebudujem, lebo som si povedal, že neskôr gazdovstvo, neskôr modernizácia. Máme už vlastne všetky stroje okrem viazača snopov.“

Ani najmenej sa neschačoval, iba spomenul, že práca na gazdovstve nepatrí k najľahším; sviatok — piatok, vstáva o štvrtok, syn si môže dlhšie pospať, do piatej. Syn vyštudoval na poľnohospodárskej priemyslovke a bol už na štipendijnom pobytu v Maďarsku, tiež veľa vie. „Neviem však, že keď sa ožení, či mu vystačí vytrvalosť...“, hovorí človek, ktorý vo veku 35 rokov sa rozhadol zariadiť svoj život od začiatku. Taký zvláštny, umienený, dnes 52-ročný človek, ktorý všetko čo robí, musí robiť dobre.

Keď sa sfahaoval na vidiek, jeho byt vo Vratislavi si obzerali nájomníci, ktorí sa tam mali nasfahať po nôme. Podozrivó si prezerali izby a hovorili: „Nejaký čudný ľudia, nič iba samé roľnícke knihy.“

Lebo veď možno aj po celý život čítať iba detektívky a v sobotu sa postaviť do radu na „totolotka“ s vyplňeným tiketom v ruke.

TRZEBNICA AKO V JAPONSKU

Vydarené operácie tohto typu robili už v Spojených štátach, v Japonsku, jednu v Číne, trikrát v Južnej Amerike. Švédí a Rakúšania sa pokúšali,

ale neúspešne. Avšak v Trzebnici... Nie, Trzebnica sa ešte neuvádzala vo vedeckej práci anglického lekára, ktorého tak zaujali nemohné, na svete vydarené prípady reimplantácie ruky, že zozbieral všetky dostupné údaje, zostavil ich do prehľadných tabuľiek a uverejnil v odbornom lekárskom časopise. V Trzebnici práve prišivali v poradí ďalšiu ľudskú ruku, keď tamto prácu uverejnili, preto v nej popri Japonsku a USA nie je uvedené pod vratislavské mestečko, nie je tam meno doktora Ryszarda Kociębu popri najsmelších chirurgoch na svete. Jednoducho v Poľsku sú 10. (áno, desiat!) ľudia, ktorí v trzebnickej nemocnici opäť získali svoje odrezané, odtrhnuté, rozdrvené ruky.

O všetkom rozhodla náhoda. V roku 1971 do trzebnickej nemocnice náhle priviezli mladého muža, so zakrvaveným kŕpom pravej ruky. Tú jeho odtrhnutú ruku priviezli tiež, ale zvlášť. Nepýtal som sa, ako sa takáto odtrhnutá ruka prepravuje, dokonca ani si neviem vysvetliť, aké predpisy, či motívia pobádali ľudu, ktorí do okresnej nemocnice poslali aj ruku. Snáď boli len úzkostliví (aby všetko súhlasilo), snáď si mysleli, že takáto ruka sa môže niekomu v nemocnici zísť. A snáď ešte niekto beznádejne dúfal? Neviem, lebo sa to stalo pred dvomi rokmi. Viem však, že mladý muž, ktorého ruku vtedy zaviezli do Trzebnice zvlášť, je dnes automechanikom. A touto rukou aj pracuje.

Členmi kolektívu chirurgov pod vedením doktora Ryszarda Kociębu sú Piotr Mozalewski, Deodat Lapčański, Miroslaw Jacaszek, Janusz Kačmarzyk, ako aj lekári anesteziológovia — Lidia Wilowska-Kociębová a Stanisława Dajcerová-Kacmarzykova. Sú mladí, bodrí, život ich zaujíma. Vážni sú iba vtedy, keď stoja pri operačnom stole. Operácia prišívania ruky trvá priemerne sedem hodín, ale bola už jedna operácia, tiež vydarená, ktorá vyžadovala až 15 hodín najťažnej práce.

„Prišť“ ruku, to znamená uložiť kosti, spojiť nervy, cievky, žily, svaly, šlachy a skončiť zošitím kože. Vlastne každá časť tejto zložitej operácie je zvláštnou vedeckou disciplínnou v modernej medicíne. Ani ten najdrobnejší úkon tak zložitej operácie nesmie byť vykonaný nepresne, pretože akákoľvek „oprava“ je vylúčená. Každá tepna, každá cieva musí byť nielen presne spojená, ale aj tak pevne zošitá, aby v nej mohla prúdiť krv.

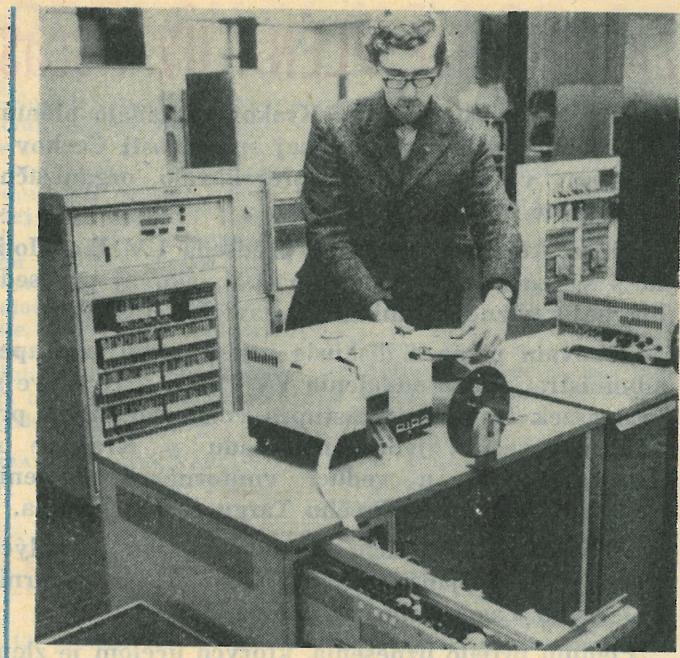
Istý môj známy chirurg tvrdí, že o skutočnom príšti ruky nemôže byť ani reči. Neverí. Jeden raz na doktora Kociębu tiež nedôverivo zaútočili v populárnom televíznom vysielaní Tele-echo. Vtedy pokojne odvetil, že srdce pozýva všetkých tých, ktorí neveria, alebo nie sú presvedčení, aby prišli do Trzebnice. To bolo všetko, čo mohol povedať.

Bol som v Trzebnici a videl som šiestich ľudí, ktorí prežili túto neuveriteľnú operáciu. Neúnavne po osem, desať a dokonca po dvanásť hodín denne cvičia svoje znovuzískané ruky. Plne si uvedomujú, že už v živote hodinári nebúdú, ale cítia ako každým týždňom ich prsty a ruky lepšie pracujú. Asi tí, ktorí tak nahlas využadrujú svoju nedôveru, nechcú alebo jednoducho nevedia pochopiť, čo znamenajú pre človeka dve ľudské ruky. Aké je to jednoduché vyjadrovať svoju mienku alebo pochybnosť, keď má niekto obidve ruky. Ale v Trzebnici už nikto nepochybuje.

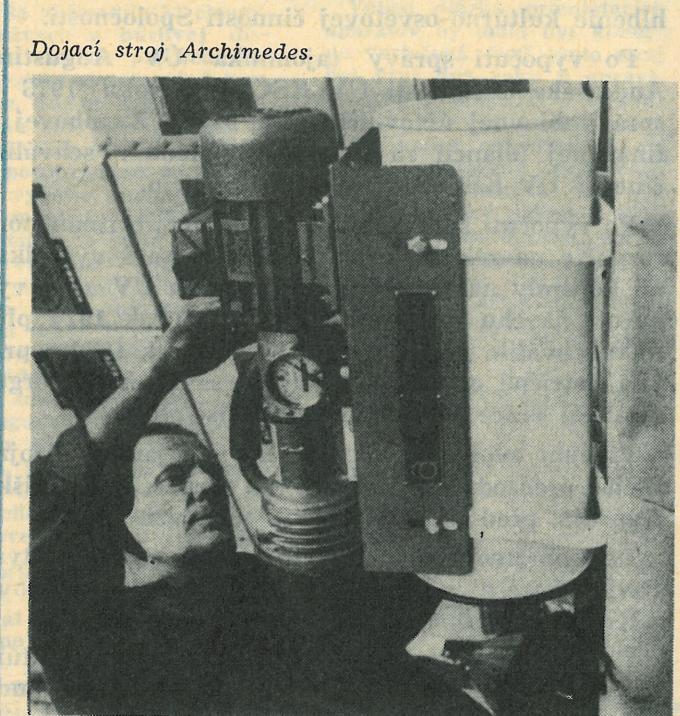
V Trzebnici dostali gratulačný list z Akadémie vied RSR, do Trzebnice prišli lekári zo Švédska, ktorí sa chceli presvedčiť, ako je to všetko možné.

„Lebo Japonsko, Spojené štáty, to už nejako znie. Ihneď sa vie, že ide o veľkú vec. Do Trzebnice stačí jednoducho zácestovať. Neskôr sa musí do Vratislavi a potom smerom na Žmigród. Dokonca nie je to ďaleko...“

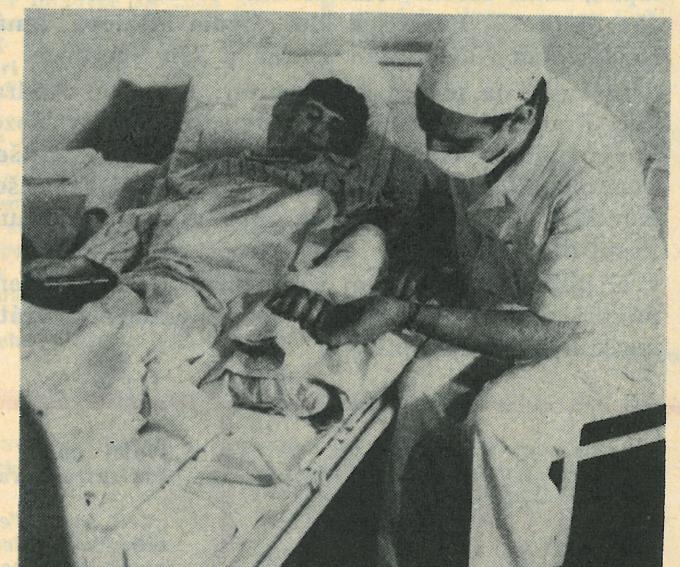
Proste tam, kde siedmi ľudia veľmi chceli a chečú urobíť viac, ako sa od nich očakáva.

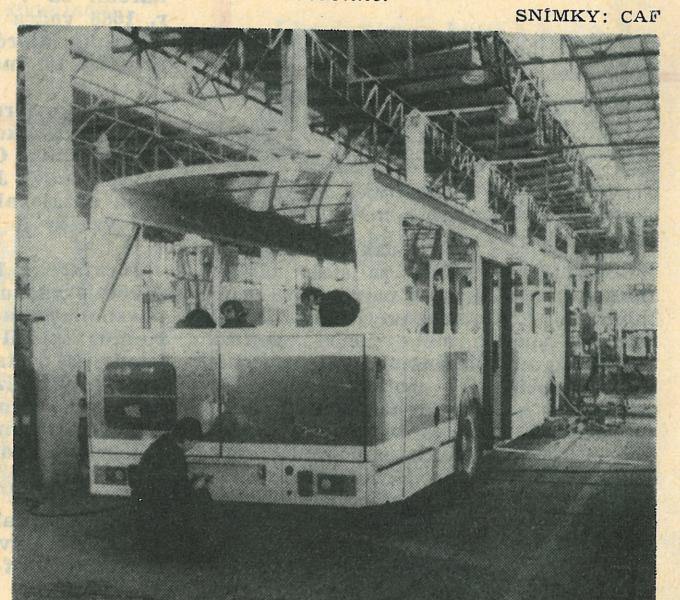
Montáž počítačacieho stroja „Odra-1305“

Dr. Ryszard Kocięba z Trzebnickej nemocnice s pacientom, ktorému „prišiel“ ruka.

Montáž autobusu Berliet-Jelcz v Jelczanskej automobilke.

SNÍMKY: CAF

ZASADNUTIE PLÉNA ÚV KSČas

Dňa 10. februára t.r. v Krakove zasadalo plénum Ústredného výboru Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku, ktoré prerokovalo organizačné a finančné otázky Spoločnosti.

Pléna, ktorému predsedal predseda ÚV Ján Molitoris sa zúčastnilo 21 členov ÚV, ako aj predseda hlavnej revíznej Komisie Waclaw Luščiński.

Rokovaní pléna a diskusie sa zúčastnili: zástupca administratívneho oddelenia VV PZPR v Krakove s. Franciszek Kolodziej; zástupca vedúceho úradu pre vnútorné veci Vojvodského úradu v Krakove s. Andrzej Gajda a vedúci vnútorného oddelenia Okresného úradu z Nového Targu s. Jan Žmuda.

Plénum minútou ticha uctilo pamiatku zosnulých členov ÚV, krajanov: Albína Chovanca z Podsrnia a Jerzyho Zagórskeho zo Zelova.

Plénum prijalo uznesenia, ktorých účelom je zlepšenie organizačno-finančnej práce ÚV a ďalšie prehľbenie kultúrno-osvetovej činnosti Spoločnosti.

Po vypočutí správy tajomníka ÚV Augustína Andrašáka o činnosti ÚV KSČas v roku 1973 a správy hlavnej účtovníčky ÚV Márie Ziembovej o finančnej bilancii za rok 1973, plénum schválilo činnosť ÚV KSČas a finančnú bilanciu.

Po vypočutí správy Márie Ziembovej o finančnom rozpočte na rok 1974, po zoznamení sa s výsledkami kontroly nadriadených orgánov na ÚV a po vypočutí návrhu pracovného plánu na rok 1974 plénum schválilo plán práce KSČas na rok 1974 a prijalo patričné opatrenia týkajúce sa zlepšenia organizačnej práce ÚV a finančnej disciplíny.

Plénum zvolilo za členov ÚV krajanov: Alojza Biela, predsedu OV KSČas na Orave a Františka Kurnáta, predsedu OV KSČas na Spiši.

Plénum uvoľnilo z funkcie členov predsedníctva: Pavla Dereša z Varšavy a Máriu Kovalčíkovú z Krempach, ktorí naďalej sú členmi ÚV.

Plénum rozhodlo, že V. celoštátny zjazd Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku sa bude konáť v októbri t.r. v Krakove a zároveň zvolilo prípravný výbor zjazdu v zložení: Augustín Andrašák, Vladimír Hess, Adam Chalupec, František Chalupka, Emil Kozub, Ján Krišák, Waclaw Luščiński, Ján Molitoris, František Moš, Lídya Mšalová, Ignáč Nižník, Ján Novák, Ján Paciga a Ján Šternog.

Diskusie na pléne sa zúčastnili: Augustín Andrašák, František Bednarčík, Augustín Bryja, Jozef Bryja, Alojz Galuš, Adam Chalupec, František Chalupka, Ján Kovalčík, Valent Krištofek, František Kurnát, Waclaw Luščiński, Ján Novák, Edmund Pospišil.

K diskusii a prijatým uzneseniam, ktoré v mene návrhovej komisie predložil Ján Šternog sa vrátime v budúcom čísle.

SLÁVNY TERCHOVČAN

„... hučia hory, hučia, huči aj osika, že už nikdy nezahynie meno Jánosíka.“

V 14. storočí starhradské panstvo (o ktorom píšeme inde) sa stalo základom pre nové hradné panstvo na spomenutom strečianskom hrade. Strečianske panstvo malo medzi svojimi poddanskými dedinami aj severnú časť Trenčianskej stolice. Jednou z najväčších obcí tejto hornatej krajiny, približne 30 km na sever od Žiliny, bola Terchová. Ako kopaničiarska osada vznikla koncom 16. storočia a v druhej polovici 17. storočia takmer spolu so stotridsiatimi kopaničiarskymi osadami stala sa jednou z najväčších obcí strečianskeho panstva. Vo

svojej poézii ju poddaný terchovský ľud prirovnával k veľkosti Viedne:

„Ved je tá Terchová
telia ako Viedeň,
vychodia z nej chlapci
všetci ako jeden...“

V Terchovej, v jednej z jej kopaničiarskych osád nazývanej Jánosívia, narodil sa v druhej polovici januára r. 1688 vodca hôrnych chlapcov Juraj Jánosík, ktorého 261. výročie smrti pripadá 18. marca t.r.

Jánosíkoví rodičia — Martin a Anna rodená Cisniková, boli chudobní poddaní roľníci. Okrem Juraja mali ešte troch synov: Jána, Martina a Adama. Jána obžalovali páni z údajnej lúpežnej vraždy a koncom r. 1713 obesili.

Juraja ako 18-ročného zverbovali do rákoczijského vojska. Po porážke povstania osadil sa v rodnej obci. Neskôr slúžil ako cisársky vojak. Vtedy sa dostal na Bytčiansky zámok, kde strážil väzňov. Tu sa zoznámil so známym zbojníkom Tomášom Uhorčíkom z Premiera, ktorému Jánosík viačkrát pomohol. Keď sa vrátil opäť do Terchovej, Uhorčík, ktorému sa darilo ujsť z väzenia, prišiel za Jánosíkom a nahovoril ho na zboj. Jánosík podľa zvyklosti odprisahol Uhorčíkovi vernosť a na jeseň r. 1711 vy-

bral sa na svoj prvý zboj. Onedlho zo smelého Jánosíka sa stal kapitán hôrnych chlapcov.

Bolo to obdobie, keď Rakúsko-uhorská monarchia pod násilím Habsburgovcov chcela hospodársku krízu po tureckých vojnách vyriešiť ešte väčším zotročením sedliakov; najmä po potlačení protihabsburského povstania Františka Rákócziho, ktorého spočiatku sa zúčastnil aj slovenský poddaný ľud v nádeji na lepšiu budúcnosť. Ale situácia ľudu sa stále viač a viač zhrozovala. Spomedzi vykorisťovaných a povstaniem sklamanych poddaných, najnepokojujúcej sa uchýľovali do hôr. Z nich sa zrodili „Hôrni chlapci“, ktorí sú zbijali panské sídla, ale zotročený ľud videl v nich zbojníkov-pomstiteľov svojich krivd. Zbojníctvo sa rozmoľalo natoľko, že roku 1712 trenčianska Šachta obžalovala všetko obyvateľstvo Terchovej pre podporovanie zbojníctva.

Juraj Jánosík mal už vtedy 24 rokov, viedol zbojnícku družinu a získaval medzi ľudom najväčšiu slávu. Jeho družina sú zbijala a okrádala pánov, ale je tak isto pravdou, že veľa z nazbieraného chlapci rozdávali medzi chudobou.

Jánosík viedol družinu dva roky. Neboli v nej iba chlapci z Kysúc a okolia, ale aj z Poľska a Moravy.

Kulaviaková. Vo výbere sú teda sami naši krajania.

Nás roľnícky krúžok pracuje skutočne dobre a robí všetko, aby členovia boli s jeho prácou spokojní. Preto aj zhromaždení na schôdzke nemali nijaké námiestky proti správe o finančnej činnosti RK za uplynulé obdobie.

V diskusií členovia uvažovali o ďalšom zlepšení práce. Navrhovali, aby RK kúpil ďalšie poľnohospodárske stroje. Išlo predovšetkým o dvojskrovový pluh. Kr. E. Kott vysvetlil zhromaždeným, že zatiaľ sú ešte fažkosti s dosťaním tohto stroja. Na tomto mieste treba podotknúť, že hoci nás RK nemá ešte príliš veľa strojov, ale všetky sú riadne využité. Zavádzame pritom dokonca zlepšovacie návrhy. Tak napr. na traktor sme priepnili kosačku, ktorá sa počas žatvy veľmi dobre osvedčila. Zatiaľ má len jednu chybú, že toto pracovník musí z kosačky pokosené obilie zhadzovať, ale dúfame, že tento rok naši odborníci sa vynasnažia a skonštruujú nejaký mechanizmus, ktorý urobí túto prácu za človeka. Pre roľníkov, ktorí nemajú kone, stroje z roľníckeho krúžku sú veľkou pomocou. Urobia prácu dobre a oveľa lacnejšie.

Ale nielen stroje pomáhajú roľníkom. Vďaka snahám kr. E. Kotta, roľníci v našej obci majú dostatok umelých hnojiv. Na jeseň totiž RK dovezol rôzne umelé hnojivá, ktoré si roľníci mohli kupovať priamo v Dolnej Zubrici a nemuseli trátiť čas na cestu do Jablonky lebo bolo hnojiv toľko, koľko kto chcel. Tento rok skladky náslo RK sú opäť plné umelých hnojiv, čo je pre roľníkov veľkou pomocou.

V období poľných prác nás roľnícky krúžok a jeho výbor prežívajú veru fažké chvíle. Počasie je u nás vrátavé, pre-

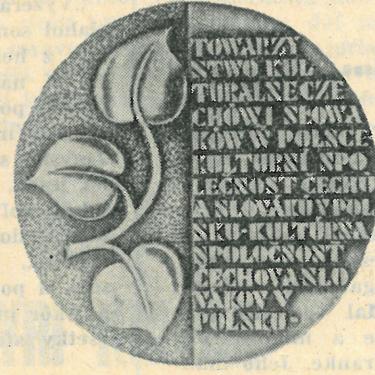
to všetci roľníci by chceli, aby stroje pracovali na ich poliach, keď sa vyčasí. To ani neprekupuje, keď si to prepočítame na zlhotky. Napríklad moje pole traktor zoral za tri a pol hodiny, za čo som zaplatil celkovo 236 zl. Keby som však prenajal súkromníka s koňmi, oral by moje pole tri dni, pričom musel by som mu zaplatiť 300 zl. denne, t.j. spolu 900 zl. K tomu stravovanie oráča aj jeho koňa. Minulú jeseň nás RK vyzviezel mi na pole maštaľný hnoj za 170 zl. Furman by ho vozil dva dni a ani neviem, či by prišiel pracovať za 200 zl. denne. Ďalej, súkromníkovi za dovoz jednej tony uhlia z Jablonky musím zaplatiť 150 zl., ale RK mi priviezel dve tony za 110 zl.

Roľnícke krúžky sú pre roľníkov skutočne veľmi výhodné. Mali by sme ich vše-imožne podporovať a ako ich členovia staráť sa o to, aby čo najlepšie pracovali.

JÁN KOVALÍK

LITERÁRNÍ MĚSÍČNIK

V Československu vyšlo prvé číslo Literárniho měsíčníku, orgánu Svazu českých spisovatelů. Casopis je bohatý na informace z literárneho života v ČSSR i v svete. Hodně miesta venuje životu a dílu básnika Jiřího Wolkra. Radu studií a zamyšlení nad významom jeho díla dopĺňajú ukázky málo známych ilustrací Wolkrových kníh. Dále měsíčník přináší také nové básničky Miroslava Floriana, prózu Jana Kozáka a Jaromíra Kolářové a verše nejmladších básníků. Čtenáře bude zajisté zájmat také podnětné zamýšlení nad Svetovým kongresem mirových sil v Moskvě.

Začiatkom r. 1713 pánom sa podarilo Jánosíka chytiť. Súdili ho v Liptovskom Mikuláši 16. a 17. marca toho istého roku. Pred súdom i za cenu mučenia sa Jánosík nepriznal k všetkým činom, z ktorých ho obvinili a nezradil svojich kamarátov i ľud, ktorí ho často skrývali. Priznal sa však, že korisť si jednak rozdelili a jednak rozdali ženám a dievkam v Terchovej. Priznal sa tiež, že zbíjal aj pri Strečene. Zo súdnych protokolov vyplýva tiež zaujímavá výpoved Jánosíka pri mučení: „Jako sa ide od Jablonky na Klenovec k Cisárskym horám na pravu ruku idúce, na grúne v jednej jedli je ruka vyfaťa na buku, že má svoje veci zachovanie“.

17. marca r. 1713 vyniesli nad Jánosíkom rozsudok: „... má byť na hák na lavém boku prehnatý a tak na príklad iných takových zločincov má byť zavesený...“ Na druhý deň Jánosíka popravili.

Feudálni páni odsúdili Jánosíka ako zbojníka, ale slovenský ľud ho ospieval ako svojho hrdinu. Videl v ňom symbol všetkého protipanského boja a v povestach mu pripísal priam nadprirodzenú silu. Jánosíkovská tradícia sa stala živou súčasťou slovenskej národnej kultúry. Prekročila hranice Slovenska. Nachádza sa v piesňach, v románoch, maliarstve, v hudobných

SPRÁVY O VÝROČNÝCH VOLEBNÝCH SCHÓDZACH V MS KSCaS

KREMPACHY

Dňa 5. januára 1974 konala sa v Krempachoch výročná volebná schôdza miestnej skupiny KSCaS.

Schôdzou otvoril predsedu ustúpujúceho výboru MS Ján Petrášek, ktorý privítal zhromaždených. Učastníci schôdze zvolili za jej predsedu kr. Jozefa Petráška. Správu o činnosti miestnej skupiny za uplynulé volebné obdobie prednesol kr. František Kováčik.

V správe sa zdôrazňovalo, že vďaka leninskej národnostnej politike PZRS, polskí občania slovenskej a českej národnosti žijúci v Poľsku majú svoju organizáciu — Kultúrnu spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku, majú svoje súbory piesní a tancov a kultúorno-spoločenský časopis Život. Školské deti majú možnosť učiť sa svoju materinskú reč.

U nás v Krempachoch — čítame v správe — máme svoju klubovňu, prenajatú v súkromnom dome. Je sice skromná, ale útulná. Nachádza sa v nej knižnica s pomere veľkým počtom slovenských kníh, ktoré si každý člen našej organizácie, ale aj neorganizovaní občania môžu vypožičať.

Na jedenástich schôdzcach našej MS, ktoré sa konali v uplynulom volebnom období, sa diskutovalo o všetkých otázkach, ktoré zaujímajú krajanov, o.i. o otázkach našej krajanskej mládeže, o práci a výstavbe kultúrneho domu a pod.

Zdá sa, že odkedy kr. Alojz Galuš bol zvolený za obvodného inštruktora na schôdzki OV (25. marca m.r.), nás spojený súbor piesní a tancov, predvadzajúci v krásnych slovenských krojoch tanec, piesne a starodávne zvyky, akoby ožil. So svojim programom vystúpil o.i. na prvomájových oslavach v Lopusznej. Potom nacvičil nový program, ktorý predvedol na folkloristických konfrontáciach v Sopote. O necelý mesiac neskôr súbor opäť vystupoval pri priležitosti 15. výročia nášho krajanského Života, 30. výročia Poľskej ľudovej republiky, získavať nových členov KSCaS, najmä mládež, zorganizovať sláčikový kurz.

Učastníci schôdze sa tiež zaoberali otázkami všeobecného charakteru týkajúcimi sa všetkých krajanov o.i. otázkami vyučovania slovenčiny na školách, v tom aj možnosti výstavby na Spiši strednej školy so slovenským vyučovacím jazykom, otázkami našich umeleckých súborov, spolupráce s Maticou slovenskou atď.

Diskutéri, ako napr. František Paciga zdôraznili potrebu organizovať zájazdy do Československa, ako aj organizovať súťaže umeleckých kružkov a športovcov. Navrhli tak tiež, aby Spoločnosť opäť obrátila pozornosť na otázku dvojjazyčných nápisov na obchodoch, z ktorých niektoré musia byť opravené a iné nanovo vymaľované.

Nasledovali voľby výboru, revíznej komisie, delegátov na V. zjazd KSCaS a dopisovateľov Života.

NOVÁ BELA

6. januára t.r. konala sa v Novej Belej výročná volebná schôdza Miestnej skupiny

dielach, rezbe, divadle i vo filme. V terajšom období aj poľská kinematografia spracováva o Jánošíkovi a jeho družine farebný film, ktorý onedlho uvidíme.

Nie jediného Jánošika stihol tragickej osud v nerovnom boji proti pánom. Aj feudálny útlak neboli iba v kraji Jánošíkovom. Po stáročia bojoval slovenský ľud proti svojim vykorisťovateľom, kym jeho túžby dosiahli svoje splnenie. V povesťami opradenom živote Jánošika ľud zobrazil svoj vlastný život a svoj hrdinský boj a v nadprirodenej sile Jánošika videl aj to, že keď sa takýto Jánošíkovcov zhruba zdá húfy, nebude sily, čo by ich prekonala, ako o tom hovorí aj báseň:

„Bolo nás jedenast, tisíc sa nás zhukne, keď Juro Jánošík nohou o zem dupne. Prídu sem mládenci od Poľany, Tatry, traste sa len páni, až zahoria vatry!“

Bohoto ospievane sú aj hlboké lesy a hory s tajnými miestami, ktoré poskytovali Jánošíkovi a jeho družine bezpečný útulok a vraj aj skrýšu pre ich poklady. Aj Jánošíkovej valaške pripisuje ľudová pieseň čarovnú zbojnícku moc:

„Lapali Janička, lapali na lúkach, nemohli ho lapiť, mal valašku v rukách.“

ritu medzi krajanmi majú naše divadelné krúžky. Naša krajančia mládež usilovne naciňuje novú veselohru, ktorú — ako dúfa — bude môcť konečne predvieť na opravdivom javisku v novom kultúrnom dome.

Jubileum Života a 30. výročie PLA, ako aj odovzdanie do užívania novej klubovne v Jurgove, bolo sviatkom všetkých krajanov.

Na porade dopisovateľov Života, ktorá sa konala 24. novembra vo Vyšných Lapšoch, Zlaté pero pre najlepších dopisovateľov dostali súrodenci František a Ján Pavlicovci z Krempach.

Správa sa zaoberala aj inými organizačnými otázkami.

Po správe návrhová komisia predložila návrh pracovného programu MS KSCaS v Krempachoch v novom volebnom období. Návrh o.i. predpokladá: upevniť spoluprácu so spoločenskými organizáciami a najmä s PZRS, prispieť v čo najširšej miere k dokončeniu výstavby Kultúrneho domu v Krempachoch, plne sa zapojiť do osláv pri príležitosti 30. výročia Poľskej ľudovej republiky, získavať nových členov KSCaS, najmä mládež, zorganizovať sláčikový kurz.

Učastníci schôdze sa tiež zaoberali otázkami všeobecného charakteru týkajúcimi sa všetkých krajanov o.i. otázkami vyučovania slovenčiny na školách, v tom aj možnosti výstavby na Spiši strednej školy so slovenským vyučovacím jazykom, otázkami našich umeleckých súborov, spolupráce s Maticou slovenskou atď.

Diskutéri, ako napr. František Paciga zdôraznili potrebu organizovať zájazdy do Československa, ako aj organizovať súťaže umeleckých kružkov a športovcov. Navrhli tak tiež, aby Spoločnosť opäť obrátila pozornosť na otázku dvojjazyčných nápisov na obchodoch, z ktorých niektoré musia byť opravené a iné nanovo vymaľované.

Nasledovali voľby výboru, revíznej komisie, delegátov na V. zjazd KSCaS a dopisovateľov Života.

Na záver schôdze predsedu OV KSCaS na Spiši kr. František Kurnát zaželal novozvolenému výboru veľa úspechov v práci a zároveň srdečne poďakoval bývalému predsedovi MS KSCaS v Novej Belej kr. Františkovi Chalupkovi za jeho neúnavnú 18-ročnú obetavú prácu pre rozvoj miestnej skupiny a celej Spoločnosti. Vyjadril prevedenie, že v tejto dôležitej spoločenskej práci neochabne a svojimi bohatými skúsenosťami sa bude deliť s mladými novobelískymi aktivistami.

FRANTIŠEK BEDNARČÍK

DOLNÁ ZUBRICA

Dňa 13. januára t.r. konala sa v našej miestnej skupine výročná volebná schôdza, ktorej sa zúčastnilo 31 členov. Po správach a búrlivej diskusii za nového predsedu našej miestnej skupiny bol zvolený kr. Eugén Kott, za podpredsedu kr. Ján Kovalík a za tajomníka kr. Albín Malisa. Je pozoruhodné, že do nového výboru boli zvolení mnohí mladí krajania. (k tejto schôdzi sa ešte podrobnejšie vrátme — red.). Tu chcem vysvetliť prečo naša schôdza bola búrlivá. Nuž stalo sa takto. Pred výročnou volebnou schôdzou, v súhlase s požiadavkami našich krajanov, sme se dohodli s kr. kr. Augustinom Andrašákom, Emíliom Kozubom a Alojzom Bielom, ktorí je novým predsedom OV na Orave, že po tejto schôdzi sa bude premieťať slovenský film Jánošík.

Nakoľko o film bol veľký záujem, rozhodli sme sa, že prvýkrát ho premietнемe hned po schôdzi, potom druhý raz pre ostatných krajanov a pre deti film premietneme 23. januára t.r. v škole, čo bude spojené s novoročným stromčekom. No a tak by sa nám bolo všetko pekne podarilo, lebo našich krajanov a mládež sa zišla celá hromada, lenže... naši nadriadení neprišli. Márne sme stali pri oblokoch a kukali či idú... Ziaľ nedali nám ani vedieť, že neprídu, boli by sme to krajanom vysvetlili a ospravedlnili ich. Nadarmo sme vysvetlovali krajanom, že nenesieme na tom vinu. Na koniec skončilo to tým, že sme sa pripojili k našim krajanom a spoločne sme útočili na funkcionárov OV a UV. Avšak to na veci nič nenechalo, lebo schôdza bola riad-

ne pripravená. Keďže však krajania boli rozčulení touto situáciou, malo to vplyv aj na priebeh schôdze. Musíme si to povedať, že takto sa pracovalo nedá. (Naozaj bez funkcionárov a premietania filmu nemohla byť dobrá volebná schôdza? — redakcia).

Potom sme sa dozvedeli, že v Hornej Zubrici, kde deň predtým film premietali, počkal sa premietací stroj. Točiť až o 18. hod. večer prišiel kr. E. Kozub a hovoril nám, že spolu s kr. A. Andrašákom opravovali premietací aparát. Každý to vie pochopiť, že sa stroj môže pokaziť, ale to ešte neznamená, že naši nadriadení nemohli prísť na schôdzku, alebo aspoň odkázať, že je stroj pokazený, aby ľudia zbytočne nečakali.

Vôbec otázka premietacích apparátov by mala byť konečne vyriešená. Vedľa tento stroj bol vraj dva roky v oprave, po ktorej prvýkrát bol použitý v Hornej Zubrici deň pred našou schôdzou a už opäť je pokazený. Zasa naša druhá premietacia leží na UV KSCaS už dávno a vraj sa vôbec nedá opraviť. Až sa tomu verifír nechce... A keďže je tomu skutočne tak, mali by sme z UV KSCaS dostať nový filmový premietací apa-

JÁN KOVALÍK

OZNAMUJEME VÁM, MILÍ CITATELIA, ŽE VŠETKY OSTATNÉ LISTY O VÝROČNÝCH VOLEBNÝCH SCHÓDZACH V MIESTNYCH SKUPINÁCH UVEREJNÍME V NASLEDUJÚCICH ČÍSLACH ZIVOTA.

REDAKCIA

Dňa 24. januára 1974 konal sa v Dolnej Zubrici pohreb krajanana IGNÁCA PAVLÁKA, jedného z prvých členov našej Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku. Kraján Ignác Pavlák bol aktívny našej organizácie. Odišiel od nás dobrý krajjan a čestný človek.

ČEST JEHO PAMIATKE!

MIESTNA SKUPINA KSCaS V DOLNEJ ZUBRICI OV KSCaS NA ORAVE

(pokračovanie zo str. 16)

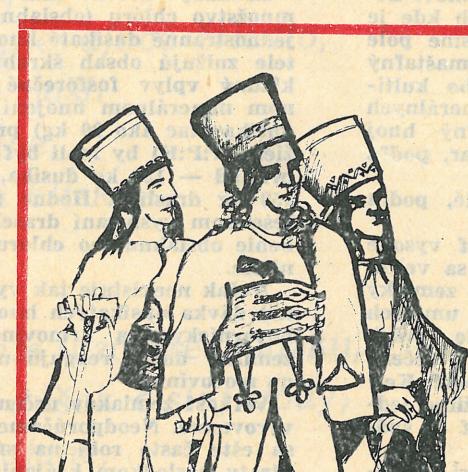
Raz sa Vladimír o tom dozvedel a jednej noci sa ponáhal k Milkovmu hrobu, aby vystrihol manželku. Skryl sa v tme. Čakal. Zrazu zbadal kľačiacu postavu nad Milkovým hrobovom, akéhosi ryttiera. Vytrel oči zdvíhol ruku, akoby príhal. Čo to? Ktože je to? — Vladimíra pochytila zúrivost. Niech bude ktokoľvek, veď ja sa mu vypomstím...

Ukradomky sa blížil k hrobu. Ryttier sa nechýbe, len ústa čosi šepčal. Ešte krok a Vladimír vytasil bleskúryčky meč a jedným šívhom odtal ryttieri hlavu. Skotúfala sa až k noham vrha. Chytil ju a vtedy hrozný rev vydrahol sa z jeho hrdla... Strašná vec sa stala. Vladimír držal v rukách hlavu Marienky, ktorá abv ju nepoznali, chodievala preob

— Čo sora spravil, čo som... niesol sa do noci šialený krik Vladimíra. A keď za nocou prišiel deň, sluhovia našli jeho mrtvolu. Jeho ruky ešte i teraz zvierali hlavu nešťastnej Marienky, ktorá dala život za svojho milého.

Tak tragicicky sa skončila veľká láská Marienky a Milka, nad ktorou nebolo zlútovanie...

ADAM ADAMEC

V inej zase piesni už chytený Jánošík dovoláva sa svojej valašky a opáska:

„Prosím vás, pánovia, prosím po prvýkrát, dovoľte mi valaštičku ešte raz do rúk vziať.

Oni mu nedali, lebo sa ho báli, oni mu tú valaštičku do rúk vziať nedali.

Prosím vás, pánovia, prosím po druhýkrát, dajte že mi ten opaštek ešte raz opásaf.

Oni mu nedali, lebo sa ho báli, oni mu ten opašoček opásat nedali.“

Od čias Jánošíka dlho ešte biedil utláčaný ľud, kym sa zmenil celý jeho život. Mnoho sa zmenilo aj v Jánošíkovom rodisku — Terchovej. Pretrpela útlak zemepánov a videla nových hôrnych chlapcov — partizánov, ktorí v Slovenskom národnom povstani vznetili ohne slobody na všetkých horách Slovenska. Prežila aj 10. apríl r. 1945, keď ustúpil jeho ľudová armáda esesácke oddiely nemeckej armády podpálili ju na viacerých miestach. Znovuvystavená v r. 1945 — 47, na mieste drevenej vyrásťla krás-

na murovaná, ktorú slovenský básnik Andrej Plávka v zbierke „Domovina moja“ vidí takto:

„Ej, a keď zbehneš dolu na Terchovú, nájdete ju čistú, veselú a novú, po všetkých vŕchoch, žiaľoch, spáleniskách, či s Terchovanmi spolu nezavýška? Jánošík, Ďurko, tu si medzi nami, jednostaj si bol ľudom spominaný...“

A. A.

Minulý rok poľnohospodárstvo dosiaholo dobré výsledky. Poľnohospodárska výroba sa zvýšila o viac ako 7%, pričom, čo je veľmi potešiteľné, počet dobytka sa zvýšil o 6,5% a ošípaných až o 14%. Mali sme dobrú úrodu obilia, zemiakov, krmovinových rastlín, ako aj zeleniny a ovocia. Práve tieto dobre výsledky nášho poľnohospodárstva vytvorili podmienky pre schválenie rozhodnutia udržať v roku 1974 bez zmien ceny základných potravných článkov, takých ako: mäso a mäsové výrobky, mlieko, maslo, chlieb a cukor.

Na prahu nového roku v poľskom poľnohospodárstve zaznamenávame kladné rozvojové tendencie. Tieto tendencie, v zmysle smerníc I. celostánej straničnej konferencie, budú stále a systematicky upevňované, lebo požiadavky našej spoločnosti na potraviny a národného hospodárstva na suroviny rýchle rastú. Štát bude v najbližších rokoch zaisťovať ďalší rozvoj poľnohospodárstva zameriavajúc sa hlavne na tri smery pôsobnosti:

STUPNE ZÁSOBOVANIE POĽNOHOSPODÁRSTVA VÝROBNÝMI PROSTRIEDKAMI

Predpokladá sa, že v najblížom čase stúpne dodatočné zásobovanie poľnohospodárstva rôznymi výrobnými prostriedkami. Znamená to zvýšenie dodávky niektorých tak veľmi vyhľadávaných tovarov na viedieku ako stavebné materiály. Bude sa rozširovať program zásobovania viedieka a poľnohospodárstva vodou, zvýši sa výroba poľnohospodárskeho náradia, traktorov, ako aj strojov a zariadení pre mechanizáciu práce v chove zvierat.

KUKURICA V BOJI — PROTI HLADE

Medzinárodné stredisko pre pestovanie kukurice v El Balan (Mexiko) vypestovalo nový druh kukurice určenej pre hladové oblasti Latinskej Ameriky, Afriky a Ázie. Nový druh kukurice „opaque — 2“ obsahuje veľké množstvo

tzv. aktívnych aminokyselin (lizinu a tryptofanu) vďaka čomu je výborným krmivom pre zvieratá.

Stredisko chce organizovať kampaň pod patronátom Organizácie spojených národov a rozšíriť pestovanie tohto druhu kukurice v niektorých krajinách Južnej Ameriky, Ázie a Afriky. V stredisku budú školiť štipendistov pre potreby krajín, ktoré začnú pestovať túto kukuricu.

April je mesiacom intenzívnej práce na gazdovstve. Najdôležitejšie práce, na ktoré chceme upozorniť, sú:

- zaorávanie maštaľného hnoja predovšetkým pod okopaním;
- vykonávanie všetkých pestovacích úkonov spojených so siatím (sadnením) rastlín;
- vysievanie minerálnych hnojív tak pod jariny, ako aj pre posilnenie ozimín a hnojenie lúk a pastvin;
- chemický boj s burinou;
- prikrmovanie dobytka zelenými krmovinami so slamou a senom, aby sme zvýkli zvieratá na pastu.

V aprili veľa času venujeme na sadenie a pestovanie zemiakov. Keď v súčasnosti hovoríme o pestovaní zemiakov, musíme si uvedomiť to, o aké zemiaky ide: jedlé, krmovinové alebo priemyselné. V závislosti od určenia, volíme patričné zemiaky na sadenie, používame určité hnojivá a príslušné pestovanie.

Pole musíme starostivo obrábať pre všetky druhy zemiakov. Každé zanedbanie pôdy po zbere predkultury, pri jesennej orbe, budú na jar pred sadením, sa záporne odraža na úrode zemiakov. Zemiaky by sme nemali pestovať na poliach kde je veľu pýru. Musíme sa tiež snažiť, aby sme pole zorali pred zimou a zaorali v tom čase maštaľný hnoj. Na jar stačí už iba bránenie alebo kultivátorovanie spojené s vysieváním minerálnych hnojív. Keď sme však nestačili maštaľný hnoj priorať na jeseň, musíme to urobiť na jar, podľa možnosti čo najskôr.

Hnojenie zemiakov je veľmi rôznorodé, podľa ich určenia. Pod jedlé zemiaky by sme mali dávať vysoké dávky maštaľného hnoja. Tieto zemiaky sa veľmi dobrá daria po zelenom hnojení. Jedlé zemiaky si tiež vyžadujú minerálne hnojenie. Bez umelých hnojív nemôžeme myslieť o vysokej úrode. Avšak dávky minerálnych hnojív pod zemiaky, určené na pokrm pre ľudí, nemôžu byť príliš vysoké. Keď dámme príliš veľa minerálnych hnojív, znižíme jedlú hodnotu zemiakov, zhoršíme ich chut a spôsobíme tmavnutie zemiakov.

Výška dávok minerálnych hnojív závisí samo-

LEPŠIE PODMIENKY PRE POL'NOHOSPODÁRSKU VÝROBU

BUDÚ VYTVORENÉ LEPSIE EKONOMICKE PODMIENKY

Vytvorenie lepších ekonomických podmienok pre niektoré smery poľnohospodárskej výroby môže značne zvýšiť záujem rolníkov o výrobu poľnohospodárských plodín. Ide tu o zvýšenie výkupných cien takých poľnohospodárských výrobkov, na ktorých v súčasnosti štátu mimoriadne záleží. Ako sme už písali v Poľsku sa musí zvýšiť pestovacia plocha repice. Repica je nielen priemyselnou olejnatom rastlinou, ale aj krmovinovou rastlinou, lebo výlisky z repice obsahujú značné množstvo bielkovín a sú komponentom jaderných zmesí priemyselných krmív. Aby rolník povzbudil pre pestovanie tejto rastliny, výkupná cena repice v r. 1974 je zvýšená o 150 zl. za metrický cent.

Bude zvýšená aj výkupná cena cukrovej repy z tohorejnej úrody pomerne o 10 zl za metrický cent. Toto rozhodnutie bude mať určité vplyv na zvýšenie pestovacej plochy cukrovej repy, ktorej pestovanie je pracné a u nás ešte pomerne málo mechanizované. Malo by to za následok nielen zvýšenie výroby cukru, ale aj rast počtu dobytka, lebo vyslanedé rezky z cukrovej repy a vňať sú výborným krmivom pre dobytok. Preto aj celkom správne hovoria rolníci, že cukrová repa saňa kravu.

Z poľnohospodárskych výrobkov živočisného pôvodu od 21. januára t.r. sú zvýšené výkupné ceny hovädzieho dobytka priemerne o 2.60 zl za jeden kilogram. Toto zvýšenie cien bude mať

iste vplyv na výkum chudého dobytka, ktorý sa ešte mnohým rolníkom nevyplácal pri starých výkupných cennach.

Všetky tieto cenové rozhodnutia vytvárajú značne lepšie ekonomické podmienky predovšetkým pre tie výrobné odvetvia, ktoré sú prameňom krmív, surovín pre priemysel a tovarov pre vnútorný trh.

LEPŠIE VYUŽITIE PÓDY

V Poľsku existuje ešte veľa gazdovstiev, ktorých majitelia z rôznych príčin nie sú v stave viesť intenzívne hospodárenie. Mnoho gazdovstiev nie preto, že ich majitelia nechcú pracovať, ale preto, že sú už starí. Plánuje sa začať v najbližšom čase preberať pôdy z ruky týchto majiteľov, do ruky rolníkov, ktorí dokážu zaistiť správne využitie tejto pôdy. Väčšinu pôdy prevezmú zospoločenstvá a kolectívne hospodárenie, ale aj dobré hospodáriaci individuálni rolníci.

Pôdu od starých individuálnych rolníkov bude sa preberať za dôchodky. Doterajšie skúsenosti dokádzajú, že hlavnou brzdou odovzdávania pôdy za dôchodky bola predovšetkým nízka úroveň týchto dôchodkov. Preto sa plánuje zvýšiť dôchodky za prevzatie gazdovstvá o polovicu, teda do okolo 1.500 zl, pričom maximálny dôchodok bude zvýšený do 2.500 zl. Zároveň sa navrhuje zmeniť niektoré do teraz platné predpisy, týkajúce sa predovšetkým zníženia vekovej hranice pre prechod do dôchodku, zníženia veľkosti pôdohy odovzdávanejho

gazdovstva, závislosti medzi výškou dôchodku a produktivitou a celkovým stavom odovzdávaných gazdovstiev.

TREBA

ZBOKONAL'OVAT HOSPODÁRENIE

ROLNÍCKY KRUŽKOV

V. celostátny zjazd rolníckych krúžkov určil pre ne základné smery pôsobnosti. Rolnícke krúžky budú upevňovať a rozširovať svoju hospodársku činnosť. Popri rastúcej úlohe samosprávy, musí sa upevňovať pružnosť hospodárskeho aparátu rolníckych krúžkov. V súvislosti s tým je nevhodné urobiť isté mzdové korektúry pracovníkov rolníckych krúžkov, predovšetkým traktoristov, kombajnistov, dielenských majstrov a iných. Od 1. apríla zvýšia sa mzdy traktoristov, kombajnistov a pracovníkov dielenských hospodárskych jednotiek rolníckych krúžkov — čím sa vyrovňajú platové rozdiely v porovnaní s pracovníkmi podobných povolaní na št. majetkoch a v štandardných strojových stanicach. So zreteľom na zdokonalenie organizácie a hospodárenia rolníckych krúžkov budú zároveň potrebné isté korektúry cenníka mechanizačných služieb. Tak teda zvýšia sa ceny takých služieb, ako zber obilia kombajnom a zároveň znížia sa ceny za iné služby ako napr. ochrana rastlín. Týmto spôsobom bude možno pôsobiť na to, akým smerom by sa krúžky mali predovšetkým rozvíjať.

Všetky tieto rozhodnutia vláda PDR predložila Sejmu na schválenie. Sejm schválil patričné uznesenie 19. januára t.r. Ich realizácia znamená ďalší krok na ceste zvyšovania poľnohospodárskej výroby, realizácie základného cieľa spoločenskoekonomickej politiky strany schválenej na VI. zjazde PZRS — čiže systematického zlepšovania existenčných, sociálnych a kultúrnych podmienok spoločnosti.

J.Z.

STOPY PRVÝCH ROLNÍKOV

Na území Iraku, v údoli Sinju, začala činnosť šiesta sovietska archeologickej expedície v nádeji, že objaví stopy najstaršieho rolníckeho sídliska na Strednom východe zo 7.–6. storočia pred našim

letopočtom. Pri pokusných vykopávkach lanského roku našli už rozličné pozostatky, ako základy obydlí, črepiny nádob, kusy náradia a pod., ktoré nasvedčujú, že ich priniesli kurdistánske kmene. Terajšia expedícia by chcela zistiť, kedy a ako sa ta doštali a usadili primitívni nomádi a ako sa z nich stali rolníci. Túto časť niekdajšej Mezopotámie medzi Eufratom

a Tigrisom ako prvá dokladne preskúma práve spomenutú sovietsku archeologickú expedíciu. Podľa mienky mnohých odborníkov práve na tomto mieste vzniklo prvé poľnohospodárstvo. Nikolaj Vavilov, významný sovietsky biológ už na začiatku nášho storočia vyhlásil, že mnohé druhy obilní a domácich zvierat sa dostali do sveta práve odtiaľto.

Z KALENDÁRA NA – APRÍL – DUBEN

zrejme od druhu zemiakov, výšky organického hnojenia a pôdnoklimatických podmienok. Celkovo možno odporúčať, aby dávky dusíkatých hnojív nepresahovali 100 kg čistého dusíka (azotu) na hektár (je to dávka, ktorú môžeme používať iba v príaznivých podmienkach).

Je nesmierne dôležité, aby fosforečné a draselné (potasové) hnojivá boli v patriarchálnych proporcích k dusíkatým hnojivám. Tak napríklad, keď jedlé zemiaky hnojime dávkou 100 kg dusíka, musíme dať 150 kg fosforu a 150 – 200 kg draslika v čistej zložke.

Iné požiadavky, pokiaľ ide o hnojenie, majú krmovinové a priemyselné zemiaky. Krmovinové zemiaky malí by obsahovať pomerne veľa bielkovín a škrobu. Priemyselné zemiaky určené na škrob sa musia vyznačovať vysokým obsahom tejtoto zložky a nízkym obsahom bielkovín. Pokiaľ ide o zemiaky určené pre liehovarnictvo, teda tiež priemyselné, sú najhodnotnejšie vtedy, keď obsahujú veľa škrobu a bielkovín. Tieto pomerne komplikované požiadavky odberateľov zemiakov môžeme splniť hlavne (okrem volby druhov) pomocou patričného hnojenia.

Zemiaky určené na škrob neznášajú veľké množstvo chlóru (obsiahnutý v draselnej soli) ani jednostranné dusíkaté hnojenie, lebo tiež dva činitele znižujú obsah škrobu. Na obsah škrobu má kladný vplyv fosforečné hnojenie. Pri intenzívnom minerálnom hnojení týchto zemiakov (dávky dusíka viac ako 90 kg) proporcie jednotlivých zložiek (N:P:K) by mali byť nasledujúce: 1:1:1,3, čiže príklad – 120 kg dusíka, 120 kg fosforu a 140 – 150 kg draslika. Hodno tiež zaznamenať, že pri jesennom vysievání draselných solí, záporné pôsobenie obsiahnutého chlóru je najmenej o polovicu nižšie.

Avšak neexistuje tak vysoká (praktický používaná) dávka dusíkatých hnojív, ktorá by škodila liehovarníckym a krmovinovým zemiakom. Tieto zemiaky dobre reagujú na síran amónny, ako aj na močovinu.

Veľkosť zemiakov určených na sadenie musí byť vyrovnaná. Neodporúčame krájať tieto zemiaky, čo sa ešte často robí na súkromných gazdovstvach. Straty následkom krájania sa vyskytujú hlavne v

mokrých a chladných rokoch. Zemiaky by sa mali sadí v riadkoch s odstupom ok. 62 cm. Je to spojené s rozchodom kolies traktorov používaných u nás, pomocou ktorých na mnohých gazdovstvách sa robí postrek zemiakov a neskôr aj ich mechanický zber. Najlepším spôsobom sadenia zemiakov je používať stroje na sadenie. Ziaľ, je nedostatočné používať týchto strojov. Preto možno odporúčať sadenie za pluhom, do hľbky okolo jednej tretejky skyvy. Hlbšie sadenie oslabuje rastliny, oneskoruje klíčenie, sfažuje pestovacie úkony, ako aj mechanický zber.

Prežitkom ja sadenie zemiakov pomocou motocyklov. Je to málo efektívna práca. Dôležitým úkonom, hlavne v prípade jedlých zemiakov, je vykličovanie zemiakov. Tento úkon urýchluje vegetáciu rastlín, zvyšuje úrodu, ako aj zabezpečuje do istej miery pred zemiakovým morom.

Súrnou prácou po vysadení zemiakov je ničenie klíčajúcich burin. Za týmto účelom bráname pole pred vykličením zemiakov. Po vykličení, v závislosti od stavu burin a stvrdenia pôdy, na zmenu riadkujeme a vytŕhávame burinu.

Naše poľnohospodárstvo má v súčasnosti k dispozícii mnoho druhov zemiakov, ktoré si samozrejme treba voliť podľa miestnych podmienok. Spomedzi jedlých zemiakov možno vymenovať také druhy ako: Pierwiosnek, Wera a Krokus, ktoré zaisťujú najväčšiu úrodu (jún – júl). V neskoršom období (august – september) zberieme také druhy ako: Giewont, Baca, Osa, Bem, Orzel, Epoka. Češi neskoršie vykopávame zemiaky patriace k týmto druhom: Flisak, Krab, Warta, Wyszobirski. V niektorých oblastiach sa pestuje ako jedlý všeobecne úžitočné druhy – Uran a Lenino.

Najvyšším obsahom škrobu sa spomedzi priemyselných druhov zemiakov vyznačuje Prosná (20%). Nesmieme však zabúdať, že charakteristické črtu jednotlivých druhov úzko súvisia s miestnymi pôdno-klimatickými podmienkami. K dobrým priemyselným druhom treba započítať: Lenino, Floru a Uran, ako aj Nysu, Prosnu a Noteč, ktoré sa iba teraz začinajú zovšeobecňovať.

Budem rádi, keď naši čitateľia ešte pred sadením zemiakov porovnajú si tieto rady s tým, čo robia v praxi.

S. D.

ČO DEDINA – TO MÚZEUM

Krajina jantáru... Tak nazývali historici Litvu. Litvu však dnes možno už nazvať krajinou chémie. Kaunaský závod na výrobu umelých vlákien je jeden z najvýzäčších nielen v Sovietskom zväze, ale aj v Európe. A litovský nábytok? Vilnianske nábytkárske závody sú neustále zaistené objednávkami. Moskovská univerzita, Akadémia vied ZSSR, divadlá a kluby sú ich trvalí zákazníci. Majstrovstvo stolárov a tesárov sa po stáročia v Litve väzilo. Stačí sa prejsť po litovskej dedine. Tu je každý dom

KOL'KO DETÍ?

Skoro každý pár novomanželov uvažuje o počte budúčich potomkov. Hlavný štatistický úrad sa obrátil s touto otázkou na 16 000 mladomanželiek a dospej k nasledujúcim záverom. Skoro polovica z nich chce mať tri deti, jedna tretina — dve deti a 15% — štyri deti. O štyroch deťoch hovorila každá štvrtá žena z vidieka. Obyvateľky miest chcú mať dve až tri deti, zase ženy z vidieka považujú dve deti za rozhodne nevystačujúce. Prejavuje sa tiež výrazná závislosť na úrovni vzdelania; podľa toho ako stúpa vzdelanie, považuje sa stále menší počet detí za ideálny.

TAKÝ JE ŽIVOT

V niektorých poľských okresných mestách sa opäť môžno stretnúť priam s dvornými ceremoniami. Nowiny Rzeszowskie uvierajú správu, že zápasníci, ktorí vybojovali medaily na majstrovstvách sveta, vošli do rodinného mesta Dębica na koči so štvorprahom a takto prešli pred

8. MAREC MEDZINÁRODNÝ DEŇ ŽIEN

VŠETKÝM ŽENÁM ŽELÁME
SLNEČNÚ NÁLADU, VEĽA
RADOSTI, ÚSMEVOV
A ÚSPECCHOV

ÚV KSČaS
a REDAKCIA

predstaviteľmi mestských a okresných orgánov, stojacimi na čestnej tribúne.

Expres Poznański uvierajú interview s Violettou Villasovou, z ktorého sa dozvedáme, že francúzska tlač píše o nej ako o polovičnej Sýrčanke a polovičnej Armenke a považuje Villasovú za svojho druhu fenoména. Hviezda oznamila, že v bokoch a prsiah má 102 cm a v pásse 61. Má deväť psov a mačiek, ako aj prirodzené vlasy, ktoré umýva v nečistenej nafte. Okrem vlasov má pravdivé aj meno, ktoré znie Woleta Cieślaková. V parížskej Olimpii jej tleskali sedem miliónovkrát a Ertha Kittová volala: Vivat Violetta, Vivat Polonia! Noviny písali: Je to hlas atómovej éry. Mala saty od Diore a učila sa 9 jazykov. Obľúbení básnici: Jeseňin, Brzechwa, Kern.

LIEČIVÝ GRUZÍNSKY ČAJ

Zdravotnícki výskumníci v Sovietskom zväze pri pokusoch na osmedesiatich ôsmich pacientoch zistili, že zelený gruzínsky čaj znížuje vysoký krvný tlak. Pacienti dostávali tri razy denne po jedle a na každý kilogram telesnej váhy jeden mililiter trojpercentného odvaru zeleného čaju. Po piatich dňoch takého liečenia začali sa už prejavovať učinky — vysoký krvný tlak klesal. Okrem toho lekári zistili aj zlepšenie činnosti srdca a stabilizáciu vlásočníca. Zníženie krvného tlaku po liečení zeleným gruzínskym čajom dávajú lekári do súvislosti s regulovaním vody a soli v ľudskom tele.

Z domáceho hrnca....

Ryby sú výživné, chutné a veľmi zdravé. Pod jedinou podmienkou: musia byť úplne čerstvé. Ryba je čerstvá keď má vypuklé, čiste oči, červené žiabre a tvrdé, pevné mäso.

Obuv, ktorá stvrdla, môžeme opäť zmäkčiť, keď kožu natrieme glycerínom zmiešaným so šťahaným bielkom. Aby sme obuv zabezpečili pred tvrdnutím, musíme topánky, ktoré dlhšiu dobu nebudeme nosiť, natrieť terpen-tinom.

KÝM MLÁDA DOSPEJE...

Nepozrajme televíziu pri jedle nielen preto, že to neprospevia tráveniu. Spoločné jedenie je príležitosťou pre rozhovory s deťmi, pre poučenie detí, ako sa majú správne chovať pri stole, pre spoločné stravenie času v ovzduší uvoľnenia.

Keď prebaľujeme nemluvia musíme ho zdvihnuť tak, že mu podložíme dlaň pod zadôček a nie — ako to najčastejšie robíme — chytáme

ho za nožičky. Týmto spôsobom sa vyhneme možnosti vykľbenia dieťaťa nožičky.

Opätky a podoňa na detských topánkach by sa mali zodierať rovnomerne, prípadne o niečo viac po vonkajšej strane. Keď dieťa zodiera topánkočky po vnútornej strane, alebo na samom konci, môže to byť dôkazom, že dieťa má plochu nohu. Preto sa odporúča v takomto prípade návštavu u lekára.

ĎAKUJEM TI

Ďakujem ti za to svetlo,
za ten jas,
za to spievajúce žriedlo,
čo sme našli
nečakane,
celkom blízko —
v nás.

Ďakujem ti za prechádzku,
za ten dúšok čistej vody,
za tie dlane,
za tvoj inštinkt neomylný,

čo nás vodil.
Za tú lásku.

Ďakujem ti za spokojnosť,
čistú hlavu,
za tvár novú,
za to, že si odmotala
mnohú vrásku
z toho kľbka,
ty čakaná, vytúžená.

Ďakujem ti za tú lásku,
zrkadliaca čistá hlbka —
žena.

Ján Kostra

SLÁVNY ŠUSTER SKUBA

OBRÁZOK SI SAMI PEKNE VYMAĽUJTE
PASTELKAMI A POŠLITE DO REDAKCIE.

Pred tisími rokmi žil v Krakove strašný drak. Z jedol všetko, čo mu prišlo pod zuby. Ľudia ho nestačili žiť.

— Musíme draka vykúriť z jamy, — povedali si.

— Lenže kto sa opováži bojovať s drakom?

— Ja, — povedal skromný šuster Skuba.

Ľudia sa divili, ale Skuba zašiel do baranej kože soľ a síru a podhodil ju k dračej jame. Drak vypchateľného barana zdolal a povedal: „Bol výborný, iba prislaný“, a bežal k Visle, aby sa napil vody. Pil, pil, pol Visly vypil, bricho sa mu nadulo ako balón, až prasklo.

Všetci ľudia z okolia sa zbehli, spievali, tancovali, radovali sa.

— Nech žije šuster Skuba! — volali.

No šuster Skuba, ktorý sa stal odrazu slávny, nadalej šil ľuďom topánky. Jedni však vravia, že ho prestalovali na Wawel a že sa stal kniezaťom. Ktože ho vie. Bolo to pred tisími rokmi.

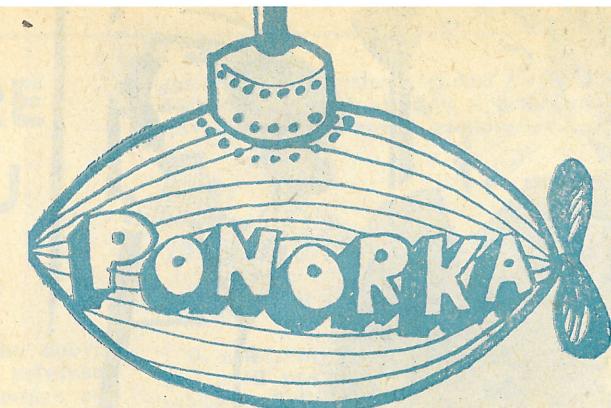
CZESLAV JANCZARSKI

... stolný tenis vznikol prenesením tenisu v zmenšených rozmeroch do sálkového prostredia na stôl? Pôvodný názov ping-pong bol zvukomalebným vyjadrením úderov loptičky dopadajúcej na stôl. Predchodom hry bola veľmi stará japonská hra gossima, ktorú priniesli do Európy Angličania v osiemdesiatych rokoch minulého storočia.

... stolný tenis patrí medzi najrýchlejšie hry? Učí bleskúrky vystihnutú situáciu a okamžite sa rozhodnúť, bystrý zrak, cvičí nervy, posilňuje vôlu po víťazstve. V stolnom tenise je dôležitá rozvaha a pokoj. Akonáhle hráč podlahne nervozite a nežiadúcim citovým stavom, okamžite sa to prejaví na jeho hre.

... stolnotenisový stôl má tvar obdĺžnika o rozmeroch 274 × 152,5 cm a je 76 cm vysoký? Doska je natretá nelesklou zelenou farbou a ohrazená bielymi čiarami, širokými 2 cm. Hracia plocha je rozdelená sieťou na dve polovice. Sieť je 15,25 cm vysoká.

... loptička na stolný tenis je celuloidová, biela, nelesklá? Obvod loptičky je 11,43 až 12,06 cm, váha 2,40 až 2,53 gramu.

Dávnejšie, ako pred tristo rokmi sa rozprávalo, že ľudia plávali aj pod vodou, potápalia sa a objavovali krásy a tajomstvá morského dna. Ale prvá správa o ponorke pochádza až zo 17. storočia. Hollandský fyzik Cornelius van Drebbel sa údajne zaoberal myšlienkom zostrojiť podmorské torpédo. Keď sa prechádzal po brehu rieky Temže zbadal, že keď rybári vyložia z lode náklad, lod sa vždy o niekoľko centimetrov vynori z vody. Podľa tejto myšlienky vrah zostrojil tri ponorky z dobre vysmolenej kože. Aj vynálezca parného stroja Pa-pin patril medzi tých, ktorí sa pokúsili zostrojiť ponorku. Jeho lod sa príliš hlboko nepotopila, lebo kožená hadica, ktorej koniec udržovalo na hladine drevo nemohla byť príliš dlhá. Angličan Day sa v roku 1773 spustil vo svojej ponorke 9 metrov pod hladinu na deň a noc. Neskor staval sa so svojím kamarádom, že sa ponorí do hlbky 100 metrov. Aj sa tak stalo. Dohovorili sa však, že ak vypustí palicu bielej farby, bude to známenie, že je všetko v poriadku, ak vypustí palicu čiernu — bude to znakom, že je v nebezpečí. Žiaľ, neobjavila sa ani palica, ani ponorka. Keď sa záchrancom podarilo ponorku vytiahnuť z hlbín mora, vyklzla sa im z lán a zmizla v mori aj s vynálezcom.

Úspešnejší bol Francúz Fulton, ktorý dokázal so svojou ponorkou zostať 4 hodiny v hlbke 80 metrov. Ale až o niekoľko desaťročí neskôr sa podarilo bavorskému vynálezcomu W. Bauerovi zostrojiť ponorku podobnú dnešnej. I keď sa mu prvá lod potopila, po piatich rokoch ďalších pokusov zostrojil konečne lod, ktorá vydržala 134 cesty pod vodou. Rakúsky námorník Obry využil všetky dovtedy získané objavy a zostrojil v juhoslovanských lodeniciach ponorku, ktorá bola i na dnešnú dobu moderná a pohyblivá. Vynálezcom ponoriek s principmi, ktoré sa ešte i dnes využívajú, je írsky vynálezca Holland. Jeho prvú ponorku postavenú v roku 1875 poháňala vrtuľa. Ďalšie už boli motorové. Až po deviatom modeli dosiahol, že jeho lod bola používateľná. Technické zlepšenia ponoriek sa objavovali vo všetkých štátach, ktoré susedili s morom. Veľké úspechy dosiahol Švéd Nordenfeld a Francúz Lauboeu. Netrvalo dlho a vynálezcomu zostrojili najdokonalejšiu ponorku — s atómovým pohonom.

Píše S. Červinka

STOLNÝ TENIS

PROSTONÁRODNÉ SLOVENSKÉ POVESTI

(Pokračovanie z predošlého čísla)

Podvolila sa čo len na jeden plný, keď tamtie sudy budú prázdne. A on naložil jedenásť sudov prázdnych na voz, ale ten dvanásť naozaj plný, a to dobrým, tuhým vínom. Vybral sa ako zemiar, ktorý do ďaleka víno vezie, a zatiahol tadiľ tou horou.

Pride nedaleko zápolie a ak „číhy“, tak „hio“ z celého hrdla, ako by bohzná akú farchu viezol a celkom na bezpečnom bol. A tu dvanásť pri veľkej vatre práve dopekali tie štyri tučné voly, čo po tom boháčovi tam boli našli. Hned poskákal na nohy a predstáli ho, že čo to vezie.

„A ver ja víno po svete rovájam,“ povie tento; „napíte sa ho, kolko chcete, len mne pokoj dajte!“

„O pokoj sem-tam,“ hovoria zbojnici; „naposledok sa poráeme. Ale teraz naozaj ku pečenie vína daj! V ktoromže sude máš najlepšie? Hovor pravdu, lebo pustiš dušu!“

Nadstavil liehy k vozu, spustil sud a priváral im ho ku vatre. Jedli, pili a on musel s nimi. Keď už bolo po večeri, hovoria mu zbojnici:

„Čože obzeráš sa ty toľko na ten javor, vari ty vieš, čie to údy tam údia sa?“

„A čo bych neznal?“ hovorí on smelo.

„Ved ho celý svet poznal — boháča tu zo susednej dediny. A ved aj toto víno od jeho ženy veziem.“

„Hm,“ rečú mu, „ty zdáš sa byť dobrý majster. Povedal by

HOPSA, HOR SA-ZEM OTVOR SA

PODALI: SAMO BODOROVSKÝ Z B. BYSTRICE, JANKO PETRIKOVIČ Z KREMNICE, P. DOBŠINSKÝ Z GEMERSKEJ.

si nám, ako dostali by sme sa najľahším spôsobom do jeho komôr Chceli by sme mu vrátiť, čo on nám tu chcel vykázať.“

„Čo len to, to je veru ľahučká vec.“

„Nuž ako?“

„Nuž, hľa, takto. Dáte mi tie údy a ja vrátim sa s nimi k jeho žene, akoby som ich len tak v hore pri ceste bol našiel, a vás zaveziem tiež. Ved na to práve spôsob máme. Tie sudy na momom voze jednako sú prázdne, keď mi ona bez gazdu viac vína dať nechceba. Zadebním do každého po jednom z vás, v noci poskladám vás tam z voza a pošepkám každému, ako čo stojí v dome. Kedy za najlepšie uznáte, oddebním vás a urobíte si, ako sami budeť checieť.“

Podnapilým chlapom pozdalo sa, že takto aj vyspať sa môžu v prázdnych sudsach a potom za čerstva boháčov dom vyzbýtať.

Tu ich on pekne-rúče zadebnil do prázdnych suds, telo bratovo zosná a večer zatiahol so všetkým do bratovej dvora, odkiaľ bol ráno vysiel. Bolo tam bedákania, jajkania nad rozštvrteným telom mužovým. Ale čo už bolo robiť? On ju prehovoril, aby ani vefa nebedávala, len telo pekne pozosívala, aby ho aspoň pochovala mohli, a on že jej zatiaľ opatrí i voz, i sudy, i vsetko. A len aby dobré pouzavieraťa sa, aby ľudia nedoznali sa o všetkom.

Tá teda v tom strachu pozamykala sa a zošívala to telo, a už tam aj vykladala nad ním, ako vedela. Dajme jej tam po-koj a pozrime sa nášmu maj-

strovi! Len ten zvolá čefadl a káže v kotloch olej na vriaco hriat a sám ide k tým v tých sudsach a pošepká im, že ich daj zrovna do pitvora poskladať, len aby už potom pozor dali, keď im príde druhý raz šepkať, keď už bude všetko v dome spať. I tak hned milé sudy vyzváli všetky do pitvora a obrátili ho-re vránkami.

Ako najlepšie varil sa olej, len stočko, že už nezažinal sa, kázał majster sluhovi načierať a prišiel k prvemu sudu, vránku odrazil a zavolal:

„Či spíš, braček?“

„Nespím.“

„No, nadlož ústa, nalejem ti vínu, aby si bol smelší, keď sa oddebním.“

Zbojník ústa nadložil, a ten šuch! vylial mu vriaci olej do nich, že odrazu zadusil sa. A tak urobil všetkým dvanásťim.

Potom už nechal tam bratovú do mŕtveho tela zošívať a pochovávať. Sám siel domov a zabral ešte v tú noc svoje peniaze na svoj voz a odišiel bývať do mesta, kde si kúpil najkrajší dom. Ale ešte aj potom keď mu trocha schyblo, tašiel pod tú zápoťu a rozkázał si, ako vo svojom:

„Hopsa, hor sa — zem, otvor sa!“

Zem otvárala sa a na jeho rozkaz zase i zatvárala sa a on vyberal tam odtiaľ bohatstvá na dosť pre neho i pre jeho detné deti, a čo by nikdy neboli kŕžom slamy preložili, len či si vedeli tej zemi rozkazovať.

malá ENCY KLOPÉ DIA

Rozloha v km ²	Najväčšia hlbka v m	Stát
KASPICKÉ	371 800	ZSSR
HOREJSIE	82 400	USA-KANADA
VIKTORINO	68 800	KENYA-UGANDA
ARALSKÉ	60 000	ZSSR
HURÓNSKE	59 510	USA-KANADA
MICHIGÁNSKE	58 140	USA-KANADA
TANGANJÍKA	31 900	TANZANIA
BAJKAL	30 500	ZSSR
VEĽKÉ MEDVEDIE	31 100	KANADA
VEĽKÉ OTROČIE	28 900	KANADA

CHI CHI CHI

NAJVÄČSIE JAZERÁ

Prečo vlastne neprijali twojho brata za námorníka na tú ponorku!

Ale, dozvedeli sa, že spáva len pri otvorenom okne!

Mili žiaci, priezračné telesá sú také, cez ktoré možno vidieť. Dodo, vieš povedať nejaký príklad na priezračné teleso?

Viem, súdruh učiel! Priezračné teleso je napríklad rebrík!

rady · poradňa · rady · poradňa · rady

CHOROBY KOŃCZYN

Objawem choroby kończyn jest zawsze kulawizna. Aby dokładnie ustalić przyczynę kulawizny, należy obejrzeć całą nogę zwierzęcia. Racice krowy ogląda się po oczyszczeniu jej szmatą lub szczotką. Należy sprawdzić czy w podeszwie nie tkwi jakiś ostry przedmiot, oraz czy nie ma skałeczeń i odgniecen. Jeżeli znajdziemy ranę, należy ją obmyć czystą wodą i posmarować jodyną. Jeżeli skałczona jest duża powierzchnia, całą racicę owija się czystym płótnem i na to jeszcze kawałkiem worka i obwiązuje sznurkiem. Przyczyną kulawizny może być także nadmierne wyrośnięcie rogu kopytowego. Racice takie są wtedy znacznie dłuższe i zwierzę chodzi z trudem. Róg taki wyrasta nadmiernie wskutek braku ruchu i należy go obciąć. Czasem następuje zerwanie więzadła w szparze międzyracicznej. W tym wypadku przy oglądaniu racic widać w szparze skrzepy i krew. Całą racicę należy wtedy dokładnie umyć i opłukać roztworem nadmanganianu potasu (6–8 kryształków na litr wody) lub wodą

utlenioną, a po przemyciu owinać całą racicę czystą szmatą.

Zapalenie stawów — u bydła jest spotykane bardzo często. Przyczyny są tu różne, bicie krów po nogach lub rzucanie w nie kamieniami, spuszczańskie większej ilości krów z lancuchów w oborze (krowy wtedy przepychają się w wyjściu i mogą uderzać nogami w futrynę, skakanie przez rowy i ogrodzenia). Zapalenia stawów zdarzają się również po przebyciu niektórych chorób jak brucelzoza, pryszczyca, po porodzie i przy reumatyzmie. Chole stawy są ciepłe i boleśnie obrzęknięte. Na tak chore stawy należy robić okłady. Kawałek czystego płótna zwilża się roztworem sporządzonym z tabletek Altacetu, lub woda zmieszana pół na pół z 3-procentowym octem i przykłada na obrzękle miejsce. Taki okład spełnia swoje zadanie gdy jest wilgotny, dla tego też co godzinę trzeba go zwilzać tym samym płynem. Jeśli na dane miejsce trudno jest przyłożyć okład, następuje się glina rozrobiona na rzadkie ciasto wodą zmieszana pół na pół 3-procentowym octem. Okład taki także należy polewać roztworem octem, aby glina nie zaschła.

Puchlina przed nadgarstkowa — podczas wstawania z lego-

wiska krowa najczęściej obija sobie nogi w okolicy tych stawów o zbyt nisko umieszczone żloby. Zdarza się to też tam, gdzie krowy na pastwisku puszczańskie są z zawieszonym międzymiędzinnym nogami drążkiem. Po pewnym czasie od razu powstaje guz, a zwierzę silnie kuleje. Guz taki jest miękki, ale z czasem twardeje i zwierzę przestaje kuleć, ale za to trudno mu kłaść się, wstawać i chodzić. Leczenie tutaj zawodzi, a guz należy usunąć operacyjnie.

Zwichtnięcia i złamania — mogą one powstawać przy przeskakiwaniu przez przeszkodę (ogrodzenie, rów) po potrąceniu przez pojazdy, lub wskutek przewrócenia się. Zwichtnięta kończyna jest łatwo zgięta i obrzękla. Zwierzę naturalnie kuleje. Jeśli taka kulawizna potrwa 1–2 dni, należy zwierzę umieścić na miękkiej ściołce a na chory staw zrobić okład z Altacetu identycznie jak podano wyżej, przy zapaleniu stawów. Po kolejnych 2–3 dniach zmienia się okład na rozgrzewający, kawałek suchego płótna skrapia się obficie spirytusem i owija nim chory staw. Przy złamaniu kości zwierzę nie opiera się na cholej nodze, która zwisa bezwładnie. Zazwyczaj zwierzę takie przeznacza się na ubój. Jeśli natomiast jest to zwierzę cenne, wezwany lekarz orzeknie czy zla-

manie nadaje się do leczenia.

Zanokica — jest schorzeniem racic podobnym do „zastrzału” u ludzi. Przy zranieniu rogu racic, do puszek rogowej dostają się zarazki powodujące tworzenie się ropy, która rozprzestrzenia się na stawy i ścięgna. Okoliczne tkanki obumierają i powstaje martwica. Puszka rogowa na racicy oddziela się i odpada. Zranienia takie powstają najczęściej na skutek chodzenia zwierzęcia po kamieniach albo po następnięciu na ostry przedmiot. Hodowca może nie zauważać choroby do chwili, aż zwierzę zacznie kuleć. W szparze międzyracicowej i na koronie pojawia się obrzęk. Jeżeli choroba powstaje niedawno, dobrze jest przez kilka dni moczyc chorą kończynę codziennie przez pół godziny w cieplym roztworze lizolu lub kreolinę (pół szklanki na 10 litrów wody) albo w silnym, czerwonofioletowym roztworze nadmanganianu potasu. Po kapieli nogę należy osuszyć, a szparę międzyracicową i na koronie posmarować wazelina i owinać dobrze czystym płótnem. Ściołkę należy często zmieniać i nie żałować jej, aby zwierzę miało ją zawsze czystą i stało na miękkim. Po kilku dniach takich zabiegów choroba powinna ustąpić.

H. MĄCZKA

KALENDÁR 1974

MAREC—BŘEZEN

1. PIATOK	SOBOTA
2. SOBOTA	NEDEĽA
3. NEDEĽA	Tiečan
4. PONDELOK	Kazimír
5. UTOROK	Fridrich
6. STREDA	Viktor
7. STVRTOUK	Tomáš
8. PIATOK	Medz. deň žien
9. SOBOTA	Katarína
10. NEDEĽA	Cyprián
11. PONDELOK	Konštiantín
12. UTOROK	Gregor
13. STREDA	Božena
14. STVRTOUK	Leon
15. PIATOK	Klement
16. SOBOTA	Izabela
17. NEDEĽA	Patrik
18. PONDELOK	Eduard
19. UTOROK	Jozef
20. STREDA	Klaudia
21. STVRTOUK	Eduomír
22. PIATOK	Bohuslav
23. SOBOTA	Felix
24. NEDEĽA	Marek
25. PONDELOK	Mária
26. UTOROK	Teodor
27. STREDA	Lýdia
28. STVRTOUK	Angela
29. PIATOK	Eustach
30. SOBOTA	Amália
31. NEDEĽA	Kornélia

1. marca	vých. sl. 6.23	záp. sl. 17.15
15. marca	vých. m. 9.01	záp. m. 1.01

15. marca	vých. sl. 5.51	záp. sl. 17.40
	vých. m. 1.19	záp. m. 9.02

APRÍL—DUBEN

1. PONDELOK	UTOROK
2. UTOROK	Dimitar
3. STREDA	Michal
4. STVRTOUK	Filip
5. PIATOK	Július
6. SOBOTA	Premyslav
7. NEDEĽA	Veľkonočná nedea
8. PONDELOK	Veľkonočný pondelok
9. UTOROK	
10. STREDA	
11. STVRTOUK	
12. PIATOK	
13. SOBOTA	
14. NEDEĽA	
15. PONDELOK	

snár

VERÍTE SNOM? NIE? ANI MY NEVERIME, ALE PREDSA KAŽDÝ Z NÁS SA NIEKEDY POZRIE DO SNÁRA, AJ KED TO POKLADA ZA PRESDUDOK NAŠICH BABÍČEK. KO-NEČNE, VED JE TO IBA ZÁBAVA. TAK TEDA, KED SA VÁM SNIVA:

Hromada hnoja, menšia — musíš šetríť — veľká — bohatstvo

Hrb mať ho — získaš výhody

— iného s ním vidieť — získaš výhody

Hrdlička — dobré rodinné vzťahy

Hrozba, počuť ju — neprijemnosti

— vysloviť ju — konáš nesprávne

Hroznou vidieť lisovať — dobrá práca ti

prinesie úspech

— jest — máš viac ctitelia alebo ctitiek

Hrozienska je — hádka so susedmi

Hrmieť počuť — hádka v domácnosti

Hriech páchat — počuvaj, čo ti svedomie

hovorí

Jeleňa v behu vidieť — twoje záležitosti

sa dobre vyvinú

— zastrelit — budeš poctený

Jasle vidieť plné — zisk

— prázdne — nevrátia ti peniaze

Kefa — očakávaj neprijemnosti

— čistiť novú oblik — zlé zaobchádzanie

— čistiť novú hlavu — budeš mať hostov

Karavána — všetky prekážky šťastne

prekonáš

Kasiáreň — dobre vyhliadky na sobáš

Kaviareň — máš skloný k márnootratnosti

z dnia 27 kwietnia 1973 r. w sprawie opłaty paszportowej (Dz.U. Nr. 18 poz. 106).

W myśl § 3 ust. 1 pkt 18 rozporządzenia przy wyjazdach na pobyt czasowy do europejskich krajów socjalistycznych opłata paszportowa wynosi 300 zł. za wydanie lub wznowienie ważności wkładki paszportowej do dowodu osobistego, dokumentu podróży i za każdorazowe następnie ich wykorzystanie po wydaniu lub wznowieniu ważności.

Wg tej zasady ogólnej opłaca opłatę paszportową także młodzież pobierająca naukę w szkołach i uczelniach europejskich

krajów socjalistycznych, z tym że wyjazd na wakacje letnie jest opłacany ulgowo w wysokości 50% właściwej opłaty. Stanowi o tym przepis § 4 ust. 1 pkt 3 wyż. cyt. rozporządzenia. Fakt pobierania nauki powinna stwierdzać ważna legitymacja szkolna lub legitymacja szkoły wyższej. Z przepisów tych wynika więc, iż inne przyjazdy do kraju np. na przerwę międzysemestralną nie upoważniają do korzystania z ulgowych opłat paszportowych.

RENTY I EMERYTURY

Ob. K.W. z powiatu nowotarskiego zapytuje czy podwyżka rent i emerytur

dotyczy również tych rent i emerytur, które przyznane zostały w latach od 1970 — 1972 r.

Stawkę procentową rent i emerytur zostały podwyższone w stosunku do wszystkich rent i emerytur — zarówno tych, które pobierane są od lat, jak i przyznanych ostatnio a także tych, które przyznane zostaną w przyszłości. To samo dotyczy minimalnej kwoty emerytur. Emerytura wynosząca obecnie 960 zł. od 1.VIII.1974 r. wynosić będzie 1100 zł. Emerytury, które przyznane zostaną w przyszłości również wynosić będą co najmniej 1100 zł.

W. FERFET

múky, 80 g masti, 1 žltok, 2 dl mlieka, soľ, čierne korenie.

Múku, droždie rozdrobené v mlieku, žltok, cukor, soľ a uvarené pretlačené zemiaky spracujeme na tuhé cesto, pridáme posekanú kapstu, čierne korenie (cesto zredne) a necháme vykysnúť. Vykysnuté rozvalkáme na 1 cm hrubku a vykrajujeme

pagáčiky, ktoré necháme znova vykysnúť. Potom ich v masti vyprážame.

GRUZÍNSKE ČOCHAŠBILI

Rozpočet pre 4 osoby: 400 g baranieho pliecka, 40 g masti, 2 stredne veľké cibule, 1½ kg zemiakov, soľ, čierne korenie, mrkvka, petržlen, kúsok zeleru a kalerábu.

Mäso umyjeme, pokrájame, zalejeme horúcou vodou, pridáme očistenú zeleninu a dusíme. Ked je mäso skoro mäkké, zeleninu vyberieme a pridáme na masti opráženú cibulkou a očistené, na kocky pokrájané zemiaky. Necháme spolu udusiť tak, aby sa voda vyvarila a mäso aj zemiaky zostali v nezahustenej šave.

KAPUSTOVÉ PAGÁČE

Rozpočet: 400 g hlávkovej kapusty, 120 g zemakov, 20 g droždia, 10 g cukru, 400 g krupicovej

NEVIETE SI PORADIŤ S RÓZNYMI ŤAŽKOSŤAMI A ZÁLEŽITOSŤAMI, KTORE VÁS ROZČUĽUJÚ? NAPIŠTE NÁM NA ADRESU: REDAKCIA ŽIVOT, 00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13, ODPÓVIEME VÁM A PORADÍME NA STRÁNKACH NÁŠHO ČASOPISU ALEBO LISTOM.

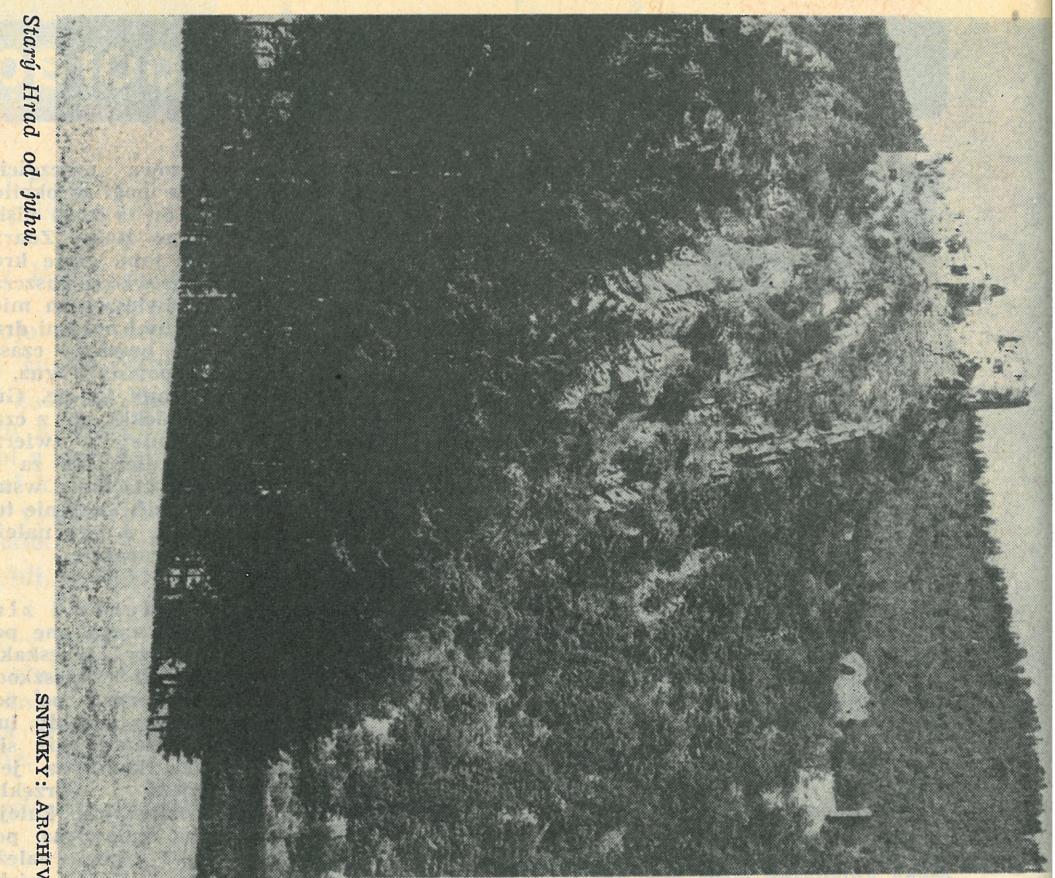
Organ Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Połsce redagują: ADAM CHALUPEC — redaktor naczelny, Marian Kaškiewicz — z-ca red. nacz. oraz społeczne kolegium redacyjne w składzie: František Bednarcík (Nowa Biala), Augustin Bryja (Lapsze Wyżne), Mirona Cižiková (Zelów), Józef Gribáč (Podwilk), Józef Griglak (Niepołomice), Vladimír Hess (Lublin), Bronislav Knapčík (Mikolów), Ján Kovalík (Zubrzyca Dolna), Ján Krišák (Kempachy), Waclaw Luściński (Zelów), Lídia Mšalová (Zubrzyca Górska), Lídy Mundlová (Kuców), Ignác Nižník (Myślenice), František Svetlák (Lipnica Mała), Jan Svientek (Piekielnik), Ján Spernoga (Warszawa), Ružena Urbanová (Gęsiniec), Zofia Vasilek (Lapsze Niżne), Andrej Vojtas (Jurgów).

Tumaczenia i korekta jęz. czeskiego — Valerie Wojnarowska. Tumaczenia

Hrady na Slovensku a inde, pri-
fahujú pozornosť návštěvníkov a
vyskúšajú záujem nielen svojim
vzhľadom a starotavným burlivým
mi dejinami, ale aj ľudovými po-
vestami, ktorí sú opravene. Aj
Starý hrad má svoju peknú po-
vest. Priopomeňme si ju podra ľu-
dovita Janotu, opisanú v Slove-
ských hradoch.

Bola jar. Pre Marienkú a Milka
neobvykle prekrásna a dojímavá.
Ved sa milovali a láska ma zára-
čnú moc.

Marienka bola dcérou žilinského
richára a práve jej minulo sedem-
násť rokov. Jej krása bola rozoh-
rená po celom kraji a nejeden mlá-
dečec zatížil po nej. Ale ona mi-
lovala len jedného, Milka zo Staré-
ho hradu. Bol urastenej vysokej po-
stavy a jeho oči žiarili odvahou.
Milenci neraz blúdili ruka v ruke,
šepkali si slova lásky a odprisahali
vernosť. Ale nie každá láska má na
ružach ustian. Ani ich nemala.
Ulecia jar, ulecelo ľeto a po nám
prišla jesenná, sychrava a nevlídna.
Kvapky hustého dáždia bili do ob-
laka, za ktorým v malej ibičke se-
dela Marienka a vyšívala pre Mil-
ka kvetnatý ručníček. Rozmýšľala o
Milovi. Ved ho už celý týžden ne-
videla... Naraz sa dvere Marienki
a hodiila sa mu okolo krku. Otec sa
jej však vynhol z objatta a pove-
dal: — Dnes nie je čas na mazna-
nie, chcem ti povedať veľkú no-
vinu...

Starý Hrad od juhu.

SRDCU SA NEDÁ ROZKAZOVAT...

SNIMKY: ARCHIV

STARHRAD

Nad Váhom nedaleko Strečna, na
skanáatom strmom brale pohoria

Malej Fatry, stroja zrúcaniny Star-
hradu, ktorý sa pôvodne volal hrad
Varín a prvy raz sa pod týmto
menom spomína r. 1267. Začiatkom
14. storočia po vybudovaní streč-
nianského hradu, ktorý prevzal ve-
dúcu úlohu na tureckos-trenčians-
kom pohraničí, Varín sa začal
označovať menom Starhrad (Starý
hrad), a tak sa aj prvy raz spo-
nia r. 1384.

V minulosti Starhrad plnil obran-
né funkcie a zarovň bol inýmou
stanicou pri prechode Váhom v
Strečnianskej úzine, kde jeho páni
vyberali mýto od plníkov a cestov-
júcich, a to mnoho ráz aj násilom.

Spočiatku bol majetkom uhors-
kých kralov, ale čoskoro zatíňa
mnohí svojich majetkov. Medzi
dina Belassovcov, ktorá hrad získa-
la r. 1300. Hrad patril Matúšovi Cá-
kovi Trencianskemu, ale najdlhšie
ho vlastník Ponrácovci, zemepáni
z Liptova. V 17. stor. bola tu už
hradná posádka.

iba mala hradná vojenská posádka.
Keď hrad v 18. stor. stratil svoj
vojenský výnam, postupne sa pre-
menoval v zrúcaniny, ku ktorým sa
dnes možno dostať od Strečna ale-
bo Žiliny cez Nezabudskú lúčku.

Najstaršou zachovanou stavbou
Starhradu sú zvyšky okrúhleho
rannej a obývacej veže podkovitého
tvaru, ktorá v 13. storočí tvorila
základ hradu. K nej patria budovy
na nevelkom nádvori a celok za-
bezpečoval široký mŕt so strieľa-
ními.

V druhej polovici 15. storočia po-
stavili Ponrácovci za vezou nesko-
rogotický palác, z ktorého sa za-
chovali iba obvodové mŕty a nie-
ktoré architektonické detaily.

Späť v ponrácovskom období
bol majetkom uhors-
kých kralov, ale čoskoro zatíňa
mnohí svojich majetkov. Medzi
dina Belassovcov, ktorá hrad získa-
la r. 1300. Hrad patril Matúšovi Cá-
kovi Trencianskemu, ale najdlhšie
ho vlastník Ponrácovci, zemepáni
z Liptova. V 17. stor. bola tu už
hradná posádka.

Vladimir dosiahol svoj cieľ. Ma-
rienka sa stala jeho manželkou.
— Co mu po jej ľáske ked má jej
spomienku na Milka. Ani hradin
hostia si toho nevšimajú. Na celom
strečniacskom hrade znie vesela
hudba, spev, tanec sa... Vina, ví-
na, ozývajú sa veselé výkriky ma-
đieho pana... Netrápi sa, ani ked mu
Marienka vrhá do očí — nemlu-
jem fa, nenavidím fa...

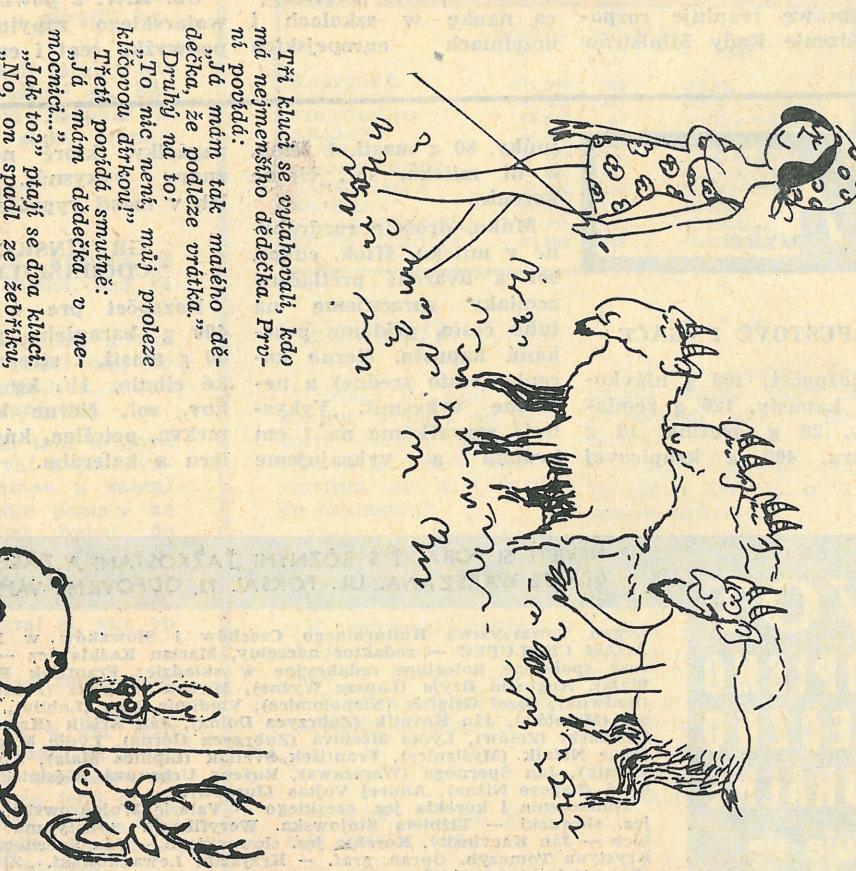
Vladimíra to znepokojovalo a
hnevalo. Celý sa zmietal, žiaril.
Všetky pokusy o ziskanie Marien-
kinej ľáske zlyhali. Pomstivé myš-
lienky sa mu rojili v hlave. — Ne-
chce ma, lebo tamten žije, musím
ho zabíť — rozhodol sa.

A raz našli Milka s rozstiepenou
hlavou pod hradom. — Teraz už
budem mať od neho aspoň pokoj,
mysiel si Vladimír, keď vytokal ten
strašný čin... — Ved to bol na ne-
vydzávanie, iba o nám snivala, inne
už bolo do záťafania — upokojoval
výčitky svedomia.

Ale Vladimír sa myšil. Srdcu sa
nedá rozkárať a násilím i vraždou
lásku získať nemožno. Aj myštv
Milko mu stál v ceste.

Milko smrt iba ešte viac upre-
vnila. Marienku nenávist a odpor
k mužovi. Vladimír v jej očiach vi-
del iba nevyslovené pohľadie a od-
por. Každý deň chodila na Milkov
hrob, kde dlhé hodiny predumala.
Vladimir hryril a žiaril na mŕtveho.
Zakazal Marienke chodiť na hrob, a
často jej horice sily mriešali sa s
ramenou rosou...

(POKRAČOVANIE NA STR. 11)

„Tati, ja zlomil skok o
tyči!“ „Já ti jednu strelím, že tě
nikdo nepozná! Kotík zase
buď nedosduh.“ *

„Peter má písat písomnú vlohu. Ráno sa ho pý-
ta otec: „Peter, si pripravený?“
— Áno, otec, aj na to najhoršie...“ *

„Akco daleko je k najbližšej osade? — pyta sa
šofér. — Ktorého je dnes? — pyta sa Beduín. — Pia-
teho? Tak do osmeho chôdze stále rovno a pred
obedom zahŕňte doprava...“ *

V piústi sa zustaví auto pri skupine Beduínov.
— Peter má písat písomnú vlohu. Ráno sa ho pý-
ta otec: „Peter, si pripravený?“
— Áno, otec, aj na to najhoršie...“ *

Janko sa dohovoril s Jožkom, že sa zídu o pia-
tej pred školou. Príšel, ale o hodinu neskôr. Škola
— Cloveč, ty ani raz nemrides náčas! Musíš si
osvojiť presnosť... — výčita mu Jožko.
— Načo. Ty si presný a čo z toho máš? Na-
príklad dnes si musel na mňa čakať celú hodinu
a ja som nestratil ani minuťu...“ *

